

Aija Amee

Mediakasvatukselliset ja pedagogiset taidot muuttuvassa kirjastotyössä

Porin kaupunginkirjaston henkilökunnan media- ja ohjaustaitojen kartoitus

Opinnäytetyö

Kevät 2018

SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri

Tradenomi (AMK), kirjasto- ja tietopalvelualan tutkinto-ohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Liiketoiminta ja kulttuuri

Tutkinto-ohjelma: Tradenomi (AMK), Kirjasto- ja tietopalveluala

Tekijä: Aija Amee

Työn nimi: Mediakasvatukselliset ja pedagogiset taidot muuttuvassa kirjastotyössä
- Porin kaupunginkirjaston henkilökunnan media- ja ohjaustaitojen kartoitus

Ohjaaja: Ari Haasio

Vuosi: 2018

Sivumäärä: 63

Liitteiden lukumäärä: 1

Mediakulttuuri sisältöineen on levinnyt lähes jokaiselle elämän osa-alueelle ja vaikuttaa niin nuoriin kuin vanhoihin. Kun viestintätavat ja -sisällöt muuttuvat, monipuolisen lukutaidon saavuttamiseksi tarvitaan uusia taitoja. Medioituneessa maailmassa medialukutaidosta onkin tullut yksi keskeisimmistä kansalaistaidoista.

Yksi yleisten kirjastojen keskeisimmistä tehtävistä on aktiivisen kansalaisuuden ja osallisuuden tukeminen. Mediataitoja tarvitaan mediakulttuurissa lukemiseen, tulkintaan ja osallistumiseen. Kirjastoammattilaiset ovat uusien haasteiden edessä. Onko meillä hallussamme mediakasvatukseen ja digiopastukseen tarvittavat tiedot ja taidot?

Tämä opinnäytetyö on tapaustutkimus, joka perehtyy Porin kaupunginkirjaston työntekijöiden mediataitoihin: millaisiksi kirjastoammattilaiset arvioivat taitonsa mediakasvatukseen liittyen? Miten he arvottavat mediakasvatuksen eri osa-alueita? Tutkimusmenetelmäni oli henkilökunnalle kohdistettu verkkokysely.

Kyselyn perusteella kirjastoammattilaiset kokevat, että mediakasvatus on tärkeää. He ovat myös kiinnostuneita aiheeseen liittyvästä täydennyskoulutuksesta. Toisaalta osaamisen taso vaihtelee melko paljon eri vastaajien ja aihepiirien kesken. Jotkin mediakasvatuksen sisällöt, kuten digitaaliset pelit ja pelikasvatus, ovat vieraia lähes kaikille kyselyyn vastanneille. Toinen esimerkki, missä lisäperehdytystä voitaisiin tarvita, on vaihtoehtoisten hakukoneiden tuntemus verkkotiedonhaussa.

Kun kirjastopedagogiikan tarve kasvaa, kasvaa myös tarve mediakasvatustaitoisille kirjastoammattilaisille. Kirjaston mediakasvatussuunnitelman vaatimusten ja työntekijöiden osaamisen välillä olevia eroja voi paikata esimerkiksi mentoroinnilla, yhteistyöllä, tarjoamalla täydennyskoulutusta nykyiselle henkilökunnalle sekä rekrytoimalla uutta, mediakasvatustaitoista työvoimaa.

Avainsanat: mediakasvatus, monilukutaito, medialukutaito, informaatiolukutaito, digiopastus, kirjastopedagogiikka, yleiset kirjastot, mediataidot

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Business and Culture

Degree programme: Library and Information Services

Author: Aija Amee

Title of thesis: Media education and pedagogical skills in the changing field of libraries – a survey among the staff of Pori Public Library

Supervisor: Ari Haasio

Year: 2018

Number of pages: 63

Number of appendices: 1

Media products and media culture surround the young and the old alike. As tools and content of communication change, also people's skills need to improve to reach diversified literacy. Media literacy has become one of the key civic skills, being increasingly important in today's mediated world.

One of the key functions of public libraries is to promote active citizenship and participation in the community. Media literacy is needed in reading, interpreting and participating in the media culture. This presents new challenges to library professionals. Do we have all the knowledge and skills needed in media education and digital guidance?

This thesis is a case study on the media skills of the staff of the Pori Public Library aimed at finding out how library professionals estimate their skills relating to media education. The research method used was an e-survey targeted at the staff.

Based on this study, library professionals find media education important. They are also interested in updating education related to media education. However, skills vary quite a lot between the staff members. It also seems that some areas, such as digital games and game education are not very familiar to most of the library staff. Another area where the staff might need more training was the knowledge related to information retrieval with alternative search engines.

As the importance of library pedagogy increases, so does the need of library professionals with media education skills. The gap between the library's media education strategies and the knowledge of professionals can be bridged by training the current staff and recruiting new staff with good media education skills.

Keywords: Media education, multiliteracies, media literacy, information literacy, digital support, library pedagogy, public libraries, media skills

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo.....	6
Käytetyt termit ja lyhenteet	7
1 JOHDANTO	9
2 MEDIAKASVATUS KIRJASTOSSA.....	13
2.1 Mediakasvatus ja sen tavoitteet.....	13
2.2 Ei yksi, vaan monta lukutaitoa.....	15
2.3 Mediaympäristön muutos ja kirjasto.....	19
2.4. Kirjaston rooli mediakasvattajana.....	21
2.5 Suunnitelmallinen mediakasvatus osana kirjaston toimintaa...24	
3 TUTKIMUSMENETELMÄ JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	26
3.1. Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset.....	26
3.2 Tutkimusmenetelmä.....	26
3.3. Kyselyn toteutustapa.....	28
3.4. Luotettavuuden arviointi.....	29
4 KIRJASTOAMMATTILAISET JA MEDIAKASVATUS - MITÄ TUTKI- MUSTULOKSET KERTOIVAT?.....	31
4.1. Taustatiedot.....	31
4.2. Aineistotyyppien tuntemus.....	35
4.3. Mediakasvatuksen sisältöjen arvioiminen.....	36
4.4. Mediakasvatustaitojen arvioiminen.....	37
4.5. Viestintä- ja esiintymistaidot.....	40
4.6. Tieto- ja viestintäteknologiset taidot.....	41
4.61 Laitteiden käyttötaidot.....	41
4.62 Ohjelmistojen ja sovellusten käyttötaidot...43	

4.63 Sosiaaliseen mediaan liittyvä osaaminen..	44
4.64 Digineuvonta.....	46
4.65 Tiedonhakuosaaminen.....	49
5. TÄYDENNYSKOULUTUKSEN TARVE JA KIINNOSTAVUUS.....	51
6. YHTEENVETO.....	56
LÄHTEET.....	58
LIITTEET.....	64

Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuvio 1. Laaja-alainen osaaminen	15
Kuvio 2. Multimodaalisuus	15
Kuvio 3. Porin kaupungin perusopetuksen TVT-osaamisen pääalueet.....	16
Kuvio 4. Monilukutaito suhteessa muihin lukutaitoihin.....	18
Kuvio 5. Joukkoviestintien päivätavoittavuus 2016	20
Kuvio 6. Missä työtehtävässä toimit?.....	32
Kuvio 7. Vastaajien ikäjakauma.....	33
Kuvio 8. Ryhmien kanssa työskentelevien määrä	34
Kuvio 9. Kuinka usein ryhmien kanssa työskennellään.....	34
Kuvio 10. Kirjallisuudentuntemus sanapilvenä.....	35
Kuvio 11. Mediakasvatustaidot.....	37
Kuvio 12. Mediakasvatustaitojen arvioiminen Varsinais-Suomen medialähetit - hankkeen alkukyselyssä.....	40
Kuvio 13. Viestintä- ja esiintymistaidot	41
Kuvio 14. Laitteiden käyttötaidot.....	42
Kuvio 15. Ohjelmistojen ja sovellusten käyttötaidot.....	44
Kuvio 16. Facebookin ja Instagramin käyttäjät.....	46
Kuvio 17. Kirjastojen asiakkaiden avuntarpeet digineuvonnassa.	47
Kuvio 18. Verkko- ja laiteneuvonnan osaajat	48
Kuvio 19. Tiedonhakuosaaminen	49
Kuvio 20. Kiinnostus eri koulutusmuotoja kohtaan.....	52
Kuvio 21. Täydennyskoulutuksen kiinnostavuus	54
Taulukko 1. Miten tärkeänä pidät mediakasvatuksen eri osa-alueita?.....	36

Käytetyt termit ja lyhenteet

Digineuvonta	Digineuvonnalla tarkoitetaan neuvonta- ja ohjaustyötä, jossa asiakasta opastetaan esimerkiksi verkkopalveluiden, sovellusten ja digitaalisten laitteiden käytössä. Samasta asiasta käytetään myös termiä digiopastus.
Kirjastopedagogiikka	Kirjastopedagogiikalla tarkoitetaan ohjaamisen ja opettamisen tapaa, jolla eri ikäisiä ihmisiä pyritään aktivoimaan kohti elinikäisen oppimisen periaatteita sekä käyttämään kirjastoa ja sen aineistoja monipuolisesti.
Mediakasvatus	Mediakasvatus tarkoittaa suunnitelmallista ja tavoitteellista ohjausta, kasvatusta ja opetusta mediasta. Sitä voidaan tehdä myös erilaisten medioiden avulla. Tavoitteena on edistää lasten ja aikuisten valmiuksia elää mediakulttuurissa. Mediapedagogiikka on toinen käytetty nimitys.
Mediataidot	Mediataidot ovat nykyajan kansalaistaitoja. Mediataitoihin kuuluvat mm. kyky lukea ja tulkita mediaviestejä, tiedon luotettavuuden arvioimiskyky, tiedonhakutaidot, viestintätaidot sekä laitteiden ja sovellusten käyttötaidot.
Monilukutaito	Monilukutaidolla tarkoitetaan taitoa tuottaa ja tulkita erilaisia tekstejä. Monilukutaito-käsite liittyy laajaan tekstikäsitukseen. Tekstit voivat olla verbaalisia, visuaalisia, auditivisia, numeraalisia tai kinesteettisiä eli ne voivat koostua sanoista, numeroista, kuvista, äänistä, liikkeistä ja niiden yhdistelmistä.
Ohjaaminen	Ohjaajan ja asiakkaan välistä aktiivista ja tavoitteellista toimintaa, joka on sidoksissa heidän taustatekijöihinsä ja tapahtuu vuorovaikutteisessa suhteessa.

Opettaminen	Suunnitelmallista toimintaa, jonka tavoitteena on oppiminen eli se, että toinen henkilö saavuttaa jonkin osaamisen tai taidon.
Pelikasvatus	Peleihin ja pelaamisen ilmiöihin liittyvää mediakasvatusta.
Sosiaalinen media	Sosiaalisella medially (social media) tarkoitetaan internetin palveluita ja sovelluksia, joissa yhdistyy käyttäjien välinen kommunikaatio ja oma sisällöntuotanto. Sosiaalinen media eroaa perinteisestä joukkoviestinnästä muun muassa siinä, että käyttäjät eivät ole vain vastaanottajia, vaan voivat myös kommentoida, olla yhteydessä toisiinsa, ja jakaa sisältöjä.
Sosiaalinen kirjasto	Sosiaalinen kirjasto viittaa kirjastoon yhteisöllisyyttä, sosiaalisuutta ja kohtaamista korostavana tilana ja työmuotona. Sosiaalisessa kirjastotyössä asiakkaat otetaan osaksi kirjastotyön kehittämistä heidän ajatuksiaan ja ideoitaan kuunnellen. Joskus sosiaalisen kirjaston käsitteellä viitataan myös teknologiaa ja sosiaalista mediaa hyödyntävänä, erilaisia sovelluksia käyttöön ottavana ja digitaitoja opastavana kirjastona, jossa pyritään helpottamaan ihmisten arkea. Käsitteeseen liittyy myös toimijuus ihmisten yhdenvertaisena kohtaamisena ja kohtelemisena. (Hokkanen 2015)
TVT	Tieto- ja viestintätekniikka tai tieto- ja viestintäteknologia. Nykyisissä opetussuunnitelmissa puhutaan TVT-osaamisesta ja TVT-taidoista. Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen on tärkeä kansalaistaito sekä itsessään että osana monilukutaitoa.

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön lähtökohtana on Porin kaupunginkirjaston vuosina 2017–2018 toteutettu viiden kuukauden mittainen hanke, jossa laadittiin kirjastolle mediakasvatussuunnitelma. Suunnitelma pitää sisällään sekä lapsille että aikuisille suunnatun toiminnan.

Pääpaino suunnitelmassa on esikoulun ja perusopetuksen ohjaussuunnitelman eli Kirjastopolun suunnitteleminen. Kirjastopolussa on määritelty ohjattujen vierailujen sisällöt esiopetuksen ja perusopetuksen ryhmille. Mukana on perinteisiä ja tuttuja kirjastopedagogisia menetelmiä, kuten kirjavinkkausta. Suunnitelma sisältää myös uusia, mediakasvatuksellisia työpajoja. Lisäksi tiedonhankinnan opetuksen osuutta on lisätty. Aikuisten osalta suunnitelma painottaa digiopastuksen vakiinnuttamista ja uusien työpajojen kokeilemista aikuisten mediataitojen tukemisessa. Kehittämiskohteena suunnitelmassa mainitaan kirjaston henkilökunnan mediakasvatustosaaminen.

Hankkeen aikana syntyi tarve selvittää, millaiset valmiudet henkilökunnalla on toteuttaa mediakasvatusta ja digiopastusta. Millaisiksi he kokevat omat taitonsa ryhmien ohjaamisen, laitteiden, sovellusten ja mediasisältöjen kanssa? Entä onko kirjastoammattilaisille aitoa kiinnostusta mediakasvatusta kohtaan, vai koetaanko se vieraaksi?

Toinen taustatekijä tutkimukselle on kirjastoammatillisten osaamistarpeiden ja työnkuvan muuntuminen muuttuvan kirjastoalan mukana. Vaikka kokoelmatyö on säilynyt kirjaston ytimessä, on tapahtumien, ryhmien ohjaamisen, yhteisöllisyyden ja mediakasvatuksen merkitys kasvanut jatkuvasti 2000-luvun aikana. Samoin kirjaston näkeminen yhteisöllisenä ja osallistavana tilana eli niin sanottuna sosiaalisena kirjastona on ollut yksi viime aikojen näkyvistä trendeistä kirjastoalalla (esim. Hokkanen 2015). Kirjastoissa on kuitenkin töissä paljon ihmisiä, joiden koulutukseen ei aikanaan ole kuulunut esimerkiksi kirjastopedagogiikkaan, tapahtumatuntoon ja mediakasvatukseen liittyviä kursseja. Alan koulutuksessa näihin aihepiireihin liittyviä opetussisältöjä on ollut vasta varsin lyhyen aikaa.

Tämä aiheuttaa omat haasteensa kirjaston henkilöstölle. Kirjastotoiminnan painotusten muuttumisen myötä tarvitaan taitoja, joihin monella ei ole koulutusta eikä välttämättä kiinnostustakaan. Kun kirjaston toiminta painottui alkuperäiseen ydintoimintaan, eli lainaamiseen ja kokoelmanhallintaan, tarvittiin erilaisia taitoja, kuten tarkkuutta, järjestelmällisyyttä, luettelointiosaamista ja hyvää kirjallisuuden tuntemusta. Kun ryhmien kanssa toimimisen ja tapahtumatuotannon merkitys on kasvanut, korostuvat toisenlaiset ominaisuudet: sosiaalisuus, esiintymistaidot, joustavuus, luovuus sekä hyvät ryhmätyö- ja viestintätaidot.

Kirjastoammattilaisten suhtautumista mediakasvatukseen on tutkittu kirjastoalan opinnäytetöissä ja pro gradu -tutkielmissa aikaisemminkin (esim. Lahtinen 2014, Sallmén 2016). Asiaa on sivuttu myös esimerkiksi ammatti-identiteettiin liittyvissä tutkimuksissa (esim. Ek 2017).

Pirjo Sallménin (2016, 1 & 20–21) mukaan kirjastoissa on tehty pitkäjänteistä mediakasvatustyötä vuodesta 2006 alkaen muun muassa valtakunnallisilla mediakasvatushankkeilla ja mediakasvatusammattilaisia kouluttamalla. Vaikuttaakin siltä, että kirjastotyön painopisteiden muutoksia on alettu huomioida myös uusien työntekijöiden rekrytoimisessa. Kirjastoalan työpaikkailmoitusten toimenkuviin näkee jo melko yleisesti sisältyvän ryhmien ohjaamiseen ja mediakasvatukseen liittyviä tehtäviä. Keväällä 2018 kirjastot.fi-sivuston avoimet työpaikat -osiossa haettiin esimerkiksi mediaohjaajaa Lahden kaupunginkirjastoon ja kirjastopedagogia Nokian kirjastoon. Myös perinteisempien nimikkeiden (informaatikko, kirjastovirkailija, kirjastonhoitaja) kohdalla oli mainittu toimenkuvaan sisältyvän mediakasvatukseen, opetuksen suunnitteluun sekä tiedonhaun opetukseen liittyviä työtehtäviä (Kirjastot.fi 2018).

Kirjastopedagogisen opetus- ja ohjausosaamisen korostuminen näkyy myös ammattinimikkeissä. Kirjastonhoitajan ja informaatikon rinnalle yleisiin kirjastoihin on alkanut ilmestyä esimerkiksi kirjastopedagogeja (esim. Espoo), pedagogisia informaatikkoja (esim. Helsinki), mediaohjaajia (esim. Lahti ja Kouvola) ja mediakasvatuksen informaatikkoja (esim. Turku). Vuonna 2017 julkaistussa työpaikkailmoituksessa Espoon kirjasto perustelee käyttöön ottamaansa uutta kirjastopedagogin tehtävänimikettä siten, että sillä halutaan painottaa nykyisen kirjastolain hengen

mukaista vuorovaikutteista työtettä ja osallistumista asiakkaan oppimisprosessiin (Kirjastot.fi 2017).

Edellä kuvatut muutokset eivät kuitenkaan välttämättä näy yhtä hyvin alalla pitkään olleiden työnkuvassa tai asenteissa. Anu Sairanen (2010) on tutkinut Tampereen kaupunginkirjaston työntekijöiden suhtautumista kirjastotyön muutokseen ja mediakasvatukseen. Mediakasvatuksen osalta haastateltavien suhtautuminen oli tuolloin hyvin kaksijakoista. Haastateltavien joukko jakautui kahtia positiivisten ja negatiivisten näkemysten suhteen, eikä suhtautumisessa ollut havaittavissa eroa virkailijoiden ja kirjastonhoitajien välillä. Mediakasvatus koettiin toisaalta tärkeäksi ja kaikkien velvollisuudeksi, toisaalta käsite koettiin hämmentäväksi ja epämääräiseksi. Medialukutaidon käsitteen merkityksen haastateltavat osasivat avata paremmin kuin mediakasvatus-käsitteen. Sairasen mukaan mediakasvatusta ja medialukutaitoa ei vielä mielletty luontevasti osaksi kirjastotyössä tapahtunutta muutosta. Vaikka sitä pidettiin tärkeänä, asia herätti ristiriitaisia tunteita. Sairanen toteaaakin mediakasvatuksen kenties jääneen juhlapuheen tasolle: se ei ilmennyt riittävästi konkreettisesti työssä.

Pirjo Sallmén (2016) tutki muutamaa vuotta myöhemmin mediakasvatuksen toteutumista yleisissä kirjastoissa. Sallménin tekemissä kirjastoammattilaisten haastateluissa kirjastojen mediakasvatus näyttäytyi erityisesti lasten mediatoimijuuden tukemisena sekä medialukutaidon ja mediavälineiden käyttötaitojen opettamisena. Mediakasvatuksen katsottiin kuuluvan kirjastoammattilaisen tehtäviin. Siitä, kenen tehtävänkuvaan mediakasvatus kuuluu, ei kuitenkaan ollut yhtenäistä näkemystä.

Osa Sallménin (2016, 34–35) haastattelemissa kirjastoammattilaisista koki, etteivät he olleet saaneet riittävästi tukea työnkuvan laajentumiseen ja osa koki oman osaamisensa riittämättömäksi. Myös pidempään mediakasvatusta tehneiden joukossa oli huolta omasta jaksamisesta ja työajan riittämisestä kaikkiin tehtäviin. Kehittämistarpeita nähtiin myös osaamisvaatimuksiin ja asenteisiin kirjaston sisällä. Kirjastojen laajentuvat toimintatavat ja palvelukenttä yhdistettynä niukkeneviin henkilöstöresursseihin onkin yhdistelmä, joka voi muodostua esteeksi mediakasvatuksen laadukkaalle ja pitkäjänteiselle kehittämiselle.

Sallmén (2016) toteaa johtopäätöksensä, että toteutuakseen parhaalla mahdollisella tavalla mediakasvatus tarvitsee paitsi yhteisiä linjauksia sisällöistä, myös monitaitoisia kirjastoammattilaisia, joilla on osaamista kehittää toimintaa eteenpäin. Pelkkä mediakasvatussuunnitelma ei siis riitä: tarvitaan osaamista, kiinnostusta ja halua oppia uusia taitoja ja kehittää uusia toimintatapoja.

2 MEDIAKASVATUS KIRJASTOSSA

2.1 Mediakasvatus ja sen tavoitteet

Sana media on lähtöisin latinankielisestä sanasta medium, joka merkitsee välissä olevaa tai välittäjänä toimivaa (Nyyssölä 2008, 11). Media merkitsee siis viestintävälineiden avulla tapahtuvaa viestintää vastakohtana suoralle ihmisten väliselle kommunikaatiolle.

Mediavälineet jaetaan usein tekniikan mukaan kahteen ryhmään: perinteisiin viestimiin (esim. sanomalehti, kirja, radio) ja uudempiin digitaalisiin välineisiin, kuten internet, mobiililaitteet ja digitaaliset pelit. (Herkman 2005, 12–13.) Median välittämistä viesteistä sen sijaan puhutaan mediasisältöinä tai mediateksteinä. Mediasisältöjä voivat olla esimerkiksi uutiset, blogitekstit tai sosiaalisessa mediassa julkaistut videot. Mediakasvatus voi liittyä sekä mediavälineisiin että -sisältöihin.

Suomalaisen mediakasvatuksen juuret ovat 1970-luvun joukkotiedotuskasvatuksessa ja 1980-luvun viestintäkasvatuksessa. Ennen viestintäkasvatus-käsitteen yleistymistä puhuttiin usein välinekohtaisin termein, kuten elokuvakasvatus tai sanomalehtikasvatus. Nykyisin nämä osa-alueet sisältyvät mediakasvatus-käsitteen alle. Mediakasvatus-termi yleistyi 1990-luvun puolivälissä. (Merilampi 2014, 39.)

Vaikka mediakasvatus on käsitteenä jo vakiintunut ja tunnettu, sen käyttö on edelleen epäselvää, hajanaista ja päällekkäistä. Jo media- ja kasvatus-käsitteet ovat yksinään moniselitteisiä. (Merilampi 2014, 29.)

Mediakasvatusseuran (2015) mukaan mediakasvatus on

”Tietoista, tavoitteellista ja suunnitelmallista toimintaa, kasvatusta, opetusta, ohjausta ja sisällöntuottamista, jolla edistetään ja vahvistetaan yhteiskunnan jäsenten, niin lasten kuin aikuistenkin, valmiuksia ja taitoja mediakulttuurissa elämiseen.”

Kupiainen ja Sintonen (2009) määrittelevät mediakasvatuksen ”kasvatukseksi ja opiksi mediasta median parissa”. Medialla he viittaavat sekä analogisen ajan perinteisiin medioihin että niiden digitaalisiin muotoihin ja digitaalisen ajan uusiin me-

dioihin. Mediakasvatuksen ensisijaisena tavoitteena mainitaan medialukutaidon ja medialukutaitoisten kulttuurin toimijoiden tuottaminen. (Kupiainen & Sintonen 2009, 15.)

Kari Nyyssölän (2008, 15) mukaan mediakasvatuksessa ohjataan ymmärtämään, tulkitsemaan ja tarkastelemaan mediaa kriittisesti. Mediakasvatus luo media- ja populaarikulttuurille muodon ja rakenteen, antaa sille merkityksiä sekä pyrkii avaamaan sitä kriittisellä medialuentatavalla.

Brittiläisen mediakasvatustutkija David Buckinghamin (2003, 4) näkemys korostaa mediakasvatuksen merkitystä myös oppijan luovuuden ja itseilmaisun mahdollistajana. Hänen mukaansa mediakasvatuksessa on tavoitteena kehittää kriittisen ymmärryksen lisäksi *aktiivista osallistumista sekä luovuutta*. Ajatuksena on vahvistaa oppilaiden kykyä tulkita ja arvioida mediaa kuluttajan näkökulmasta sekä antaa mahdollisuudet osallistua median tuottamiseen.

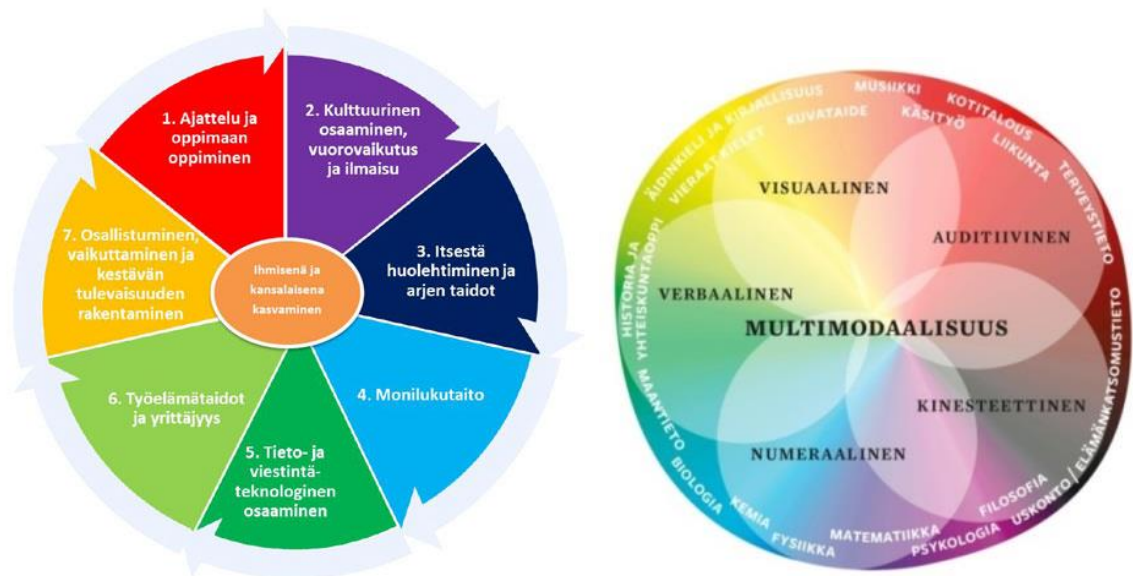
Mediakasvatus mielletään usein lapsiin kohdistuvaksi. Mediaan liittyvä oppiminen on kuitenkin luonteeltaan elinikäistä. Mediakasvatus voi kohdistua kaikkiin ikäryhmiin päiväkotikäisistä vanhuksiin ja on tarpeellista lähes kaikissa ammateissa. Aikuisten kohdalla ei kuitenkaan välttämättä aina käytetä mediakasvatus-termiä, vaan saatetaan puhua esimerkiksi mediataidoista tai mediasivistyksestä (esim. Mediakasvatusseuran tuottama Mediasivistys – media aikuisten ja ikääntyneiden -aineisto, jossa käytetään myös termiä mediataidot ja Eläkeliiton ”Netikäs – ikäihmisten digitaalisen mediasivistyksen vahvistaminen”-hanke, molemmat vuodelta 2017) tai digitaidoista (esim. Yle Oppimisen verkkomateriaaleihin sisältyvä Digitreenit-sivusto).

Mediakasvatuksen yleisesti ja laajasti hyväksyttynä tavoitteena on aikuistenkin osalta antaa ihmisille kykyä, halua ja taitoa kohdata eteen tulevia mediatekstejä ja muita viestejä (esimerkiksi tekstiä, kuvaa, multimediaa) sekä kykyä ajatella ja arvioida niitä kriittisesti. Keskeinen tavoite on myös antaa ihmisille riittävät valmiudet tuottaa mediatekstejä itse. (Suoranta, Kauppila & Mäki-Ketelä 2012, 197.)

2.2 Ei yksi vaan monta lukutaitoa

Vaikka koululuokkien kirjastovierailut ovat perinteisesti yhdistyneet usein äidinkielen opetukseen, mediakasvatus ei liity ainoastaan äidinkielen oppiaineen sisältöihin. Varhaiskasvatuksen ja koulujen uudet opetussuunnitelmat korostavat kaikkien oppiaineiden opetuksessa laajaa osaamista, joka rakentuu eri näkökulmista. Aktiivinen kansalaisuus edellyttää monien tietojen ja taitojen hallintaa sekä niitä yhdistävää osaamista.

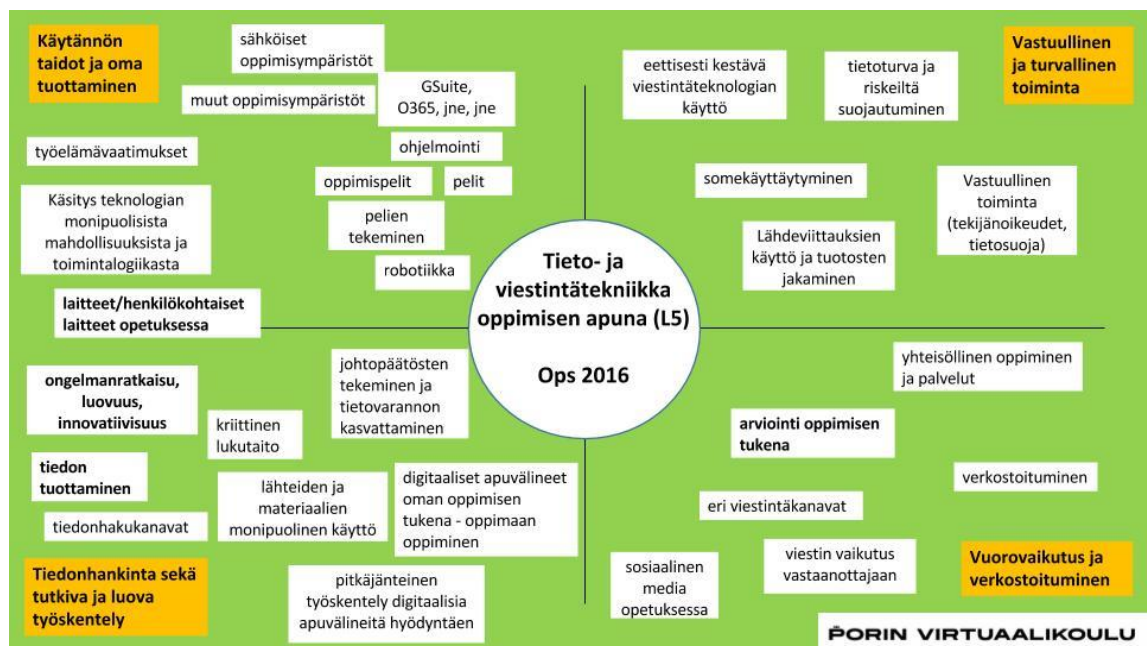
Nykyisessä perusopetuksen opetussuunnitelmassa näihin taitoihin viitataan termillä laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteisiin (kuvio 1) kuuluvat ajattelun ja oppimisen taidot, arjen ja itsestä huolehtimisen taidot, työelämätaidot ja yrittäjyys, vuorovaikutus- ja ilmaisutaidot, yhteiskunnallinen osallistuminen ja vaikuttaminen, tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen sekä monilukutaito. (Edu.fi 2017.) Mediakasvatukseen näistä osa-alueista liittyvät etenkin tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen eli TVT ja monilukutaito.

Kuvio 1: Laaja-alainen osaaminen (Edu.fi 2017) ja kuvio 2: Multimodaalisuus (Räsänen 2017)

Porin kaupungin perusopetuksen TVT-opetussuunnitelman yhteydessä julkaistu jaottelu havainnollistaa tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen opetusta (kuvio 3). Siinä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen jakautuu useisiin aihe-alueisiin, jotka liittyvät neljään suurempaan teemaan: Käytännön taidot ja oma tuottaminen,

vastuullinen ja turvallinen toiminta, tiedonhankinta sekä tutkiva ja luova työskentely sekä vuorovaikutus ja verkostoituminen.

Kuvio 3: Porin kaupungin perusopetuksen TVT-osaamisen pääalueet (Porin kaupunki 2016)

Monilukutaidolla tarkoitetaan taitoa tuottaa ja tulkita erilaisia tekstejä. Monilukutaito-käsite liittyy laajaan tekstikäsitteeseen. Tekstit voivat olla verbaalisia, visuaalisia, audiitiivisia, numeraalisia tai kinesteettisiä eli ne voivat koostua sanoista, numeroista, kuvista, äänistä, liikkeistä ja niiden yhdistelmistä. Oppilaat tarvitsevat monilukutaitoa osatakseen tulkita näitä tekstejä ympäristössään. Jokaisella tiedon, taidon tai viestinnän osa-alueella on oma kielensä ja konventionsa, joiden hallintaa tarvitaan sen haltuun ottamisessa (Räsänen 2017; Tieteen termipankki 2018).

Monilukutaidon käsitteessä on huomioitava se, että nimestään huolimatta siihen sisältyvät muuttuneiden lukutaitojen lisäksi myös kirjoitustaidot (esim. Kallionpää 2014a). Monilukutaito onkin moninainen lukemisen, kirjoittamisen ja tuottamisen osaamisalue (esim. Kallionpää 2014a; Kupiainen, Kulju & Mäkinen 2015, 15.) Monilukutaidon opetuksessa oppilas ei ole median passiivinen vastaanottaja, vaan aktiivinen ja sosiaalinen osallistuja sekä luovien sisältöjen tuottaja (Kallionpää 2014a).

Monilukutaidon ohella puhutaan myös uusista luku- ja kirjoitustaidoista. Uudet kirjoitustaidot liittyvät uusiin digitaalisiin verkkoympäristöihin. Monilukutaitoon liittyy myös multimodaalisuuden käsite (kuvio 2). Multimodaalisuudella tarkoitetaan mediatekstin koostumista useista eri moodeista, kuten kirjoituksesta, kuvista, videoista ja äänistä. Siihen liittyvät uusien tekstilajien tuottamistaidot (Kallionpää 2014a ja 2014b). Kallionpää (2014b, 67) tiivistää uuden kirjoittamisen taidot seuraaviksi erillistaidoiksi: tekniset taidot, monisuorittamis- ja tietoisuustaidot, luovuustaidot, multimodaaliset taidot, sosiaaliset taidot ja julkisuustaidot.

Mediakasvatuksen tavoitteeksi mainitaan yleensä medialukutaidon kehittäminen. Kupiainen ja Sintonen (2009, 15–16) määrittelevät medialukutaidon taitojen ryhmäksi, joka liittyy sekä mediatekstien vastaanottamiseen että vuorovaikutteisuu- teen, osallisuuteen ja omaehtoiseen kulttuuriseen tuottamiseen. Heidän mukaansa medialukutaito on jatkuvasti kehittyvä taito, joka on luonteeltaan sosiaalista ja elinikäistä. Kupiainen ja Sintonen peräänkuuluttavat mediavälineisiin ja -sisältöihin liittyvän teknisen ja sisällöllisen osaamisen lisäksi mediakasvatukseen yhteisöllisiä, yhteiskunnallisia ja kulttuurisia ulottuvuuksia. Mediapedagogiikassa osallistujan omakohtainen kokemus sekä uutta ajattelua synnyttävä pohdinta ovat avainasemassa. Amerikkalainen mediakasvatusjärjestö NAMLE (2018) määrittelee medialukutaitoa melko samantyyppisesti, tuoden esiin myös sen, että perinteinen lukutaito on medialukutaidon pohja:

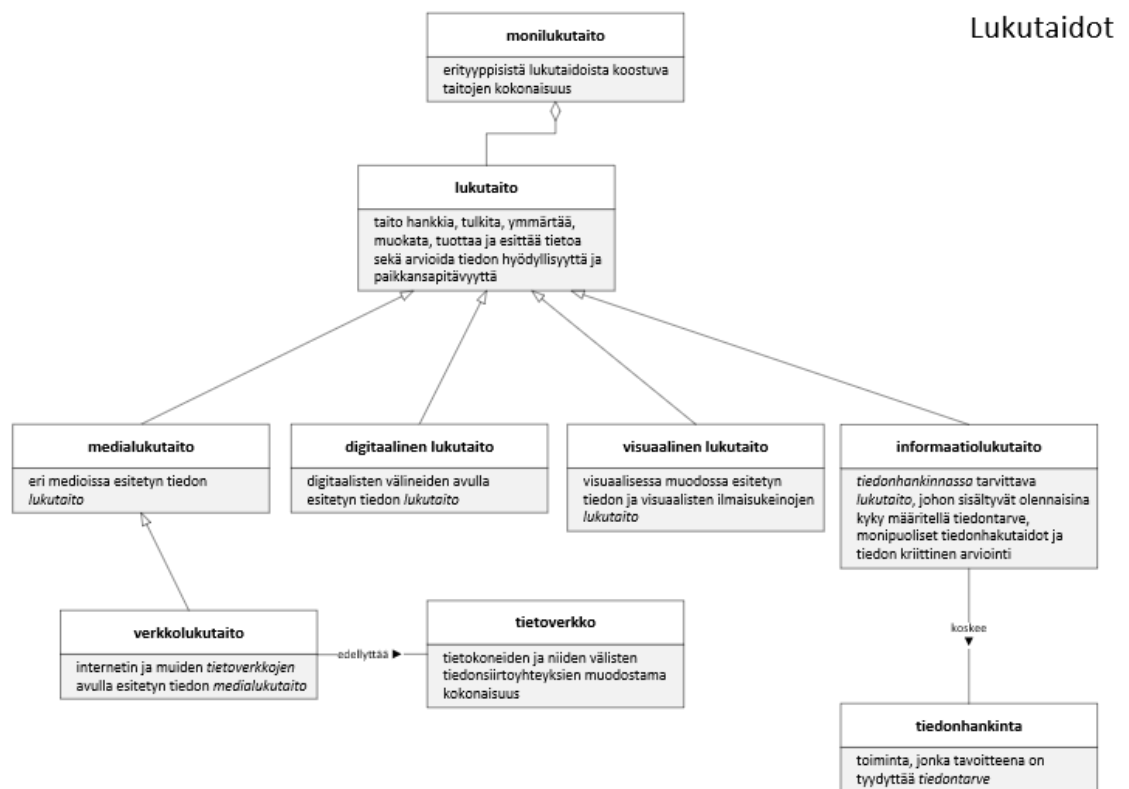
“Media literacy is the ability to access, analyze, evaluate, create, and act using all forms of communication. In its simplest terms, media literacy builds upon the foundation of traditional literacy and offers new forms of reading and writing.”

Medialukutaitojen sijaan nykyisin puhutaan usein mediataidoista. Tämän termin puolesta puhuu se, että kun termi ei ole lukutaitokeskeinen, se sopii paremmin kuvaamaan tarvittavia taitoja: tulkinnan lisäksi tuottamista ja teknistä osaamista. Mediataito-termi esiintyy myös valtakunnallisen mediakasvatuksen teemaviikon eli Mediataitoviikon nimessä.

Kuten edeltävistä määritelmistä voi havaita, mediakasvatuksen, monilukutaidon ja medialukutaidon käsitteet ovat osittain päällekkäisiä ja limittäisiä, mutta eivät kuitenkaan synonyymejä. Medialukutaito kytkeytyy tavalla tai toisella mediavälineisiin

tai -sisältöihin, kun taas monilukutaidon laajassa tekstikäsitteessä esimerkiksi tanssillakin on oma kielensä ja tanssiesityskin on teksti. Monilukutaidon voi ajatella liittyvän medialukutaitoa laajemmin erilaisiin kulttuurisiin viestinnän muotoihin (esimerkiksi tiedon esittäminen numeraalisessa muodossa).

Monilukutaito on erilaisten lukutaitojen kokonaisuudesta koostuva sateenvarjokäsite, jonka alle sijoittuvat esimerkiksi visuaalinen lukutaito (kuvalukutaito), medialukutaito ja informaatiolukutaito (esim. Kupiainen, Kulju & Mäkinen 2015, 14–15). Sanasto- ja ontologiapalvelu Finto määrittelee monilukutaidon erityyppisistä lukutaidoista koostuvaksi taitojen kokonaisuudeksi (Finto 2018; kuvio 4).

Kuvio 4. Monilukutaito suhteessa muihin lukutaitoihin (Finto 2018)

2.3 Mediaympäristön muutos ja kirjasto

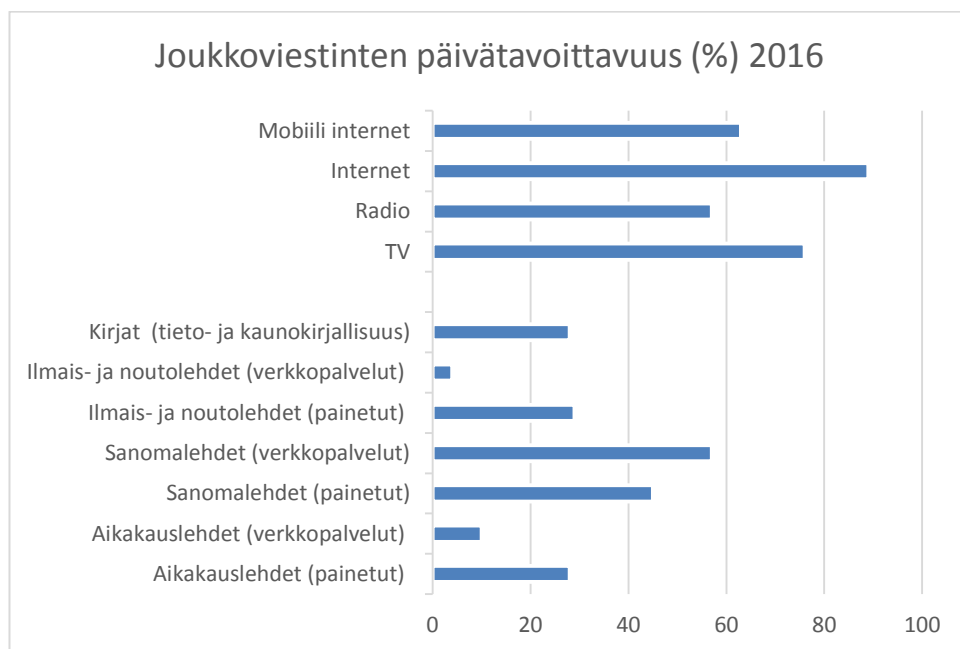
2000-luvun mittaan on julkisessa keskustelussa oltu usein huolissaan lukutaidon heikkenemisestä ja kirjojen lukemisen vähenemisestä. Esimerkiksi vuonna 2017 oltiin sanomalehtien uutisoinnissa huolissaan Pisa-tutkimuksen tulosten heikkenemisestä ja poikien heikommasta lukutaidosta tyttöihin nähden. Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen perusti syksyllä 2017 kansallisen lukutaitofoorumin vastaamaan lukutaidon ja lukuinnostuksen heikkenemiseen (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017). Foorumiin koottiin lukutaidon ja kirjallisuuden parissa toimivia asiantuntijoita. Poikien heikompaa lukutaitoa selviteltiin myös Valtioneuvoston käynnistämässä, Helsingin ja Jyväskylän yliopistojen toteuttamassa tutkimushankkeessa (Valtioneuvosto 2018).

Toisaalta on hyvä muistaa, että vaikka nykyisin ollaan huolissaan siitä, että nuori ei lue kaunokirjallisuutta, romaanien syntyessä oltiin huolissaan romaanien lukemisen turmiollisesta vaikutuksesta. Samoin elokuva, televisio kuin internetkin on nähty uhkana aikaisempiin välineisiin, kuten sanomalehtiin ja kirjoihin nähden. Se, että nuoret lukisivat vähemmän kirjoja kuin ennen, ei välttämättä suoraan tarkoita lukutaidon tai lukemisen heikkenemistä. Lähes kaikkiin mediamuotoihin liittyy tavalla tai toisella lukeminen ja kirjoittaminen. On todettu, että sekä sanomalehtien että verkkouutisten lukemisella on yhteys parempaan menestykseen PISA-lukutaitokokeessa (Sirén, Leino & Nissinen 2015). Toisaalta samassa tutkimuksessa huomattiin se, että ne, jotka lukivat vain verkkotekstejä, pärjäsivät lukutaitokokeessa heikommin.

Painettujen sanomalehtien lukeminen on viime vuosina vähentynyt ja samalla päivittäinen internetin ja etenkin mobiilinetin käyttö on lisääntynyt (esim. TNS Atlas Intermedia 2015 ja 2016). Samoin sähköisten kirjojen myynti Suomessa on kasvanut merkittävästi. E-kirjat eivät kuitenkaan toistaiseksi ole ohittaneet suosiossaan perinteisen kirjan asemaa. (Suomen kustannusyhdistys 2018.) Lukeminen ei ole loppunut, mutta kenties muuttamassa muotoaan. Selvää lienee myös se, että audiovisuaalinen media kasvattaa merkitystään ja muutos näkyy myös perinteisesti tekstiin pohjautuneissa välineissä (esim. verkkolehdet.)

Vuoden 2016 joukkoviestinten päivätavoittavuuden tutkimuksen mukaan yli 80 prosenttia suomalaisista käytti päivittäin internetiä. Myös television lukema oli lähellä 80 prosenttia (luku pitää sisällään myös televisio-ohjelmien katselun verkon kautta, esim. Yle Areena.) Myös radiota (tilastossa kohta ”radio” sisältää nettiradiot) ja verkkosanomalehtiä käytti päivittäin noin puolet vastaajista. Perinteiset mediat näyttävät siis pitävän pintansa melko hyvin, joskin niitä saatetaan käyttää eri muodossa tai eri välineellä kuin ennen. (TNS Atlas Intermedia 2016; ks. kuvio 5.)

Kirjojen osalta tilastossa ei mainittu, sisältyykö kirjoihin myös digitaaliset kirjat vai onko vastaajilta kysytty vain painettujen kirjojen lukemisesta (TNS Atlas Intermedia 2016.) Kirjojen osuus joka tapauksessa oli samaa luokkaa painettujen aikakauslehtien kanssa (hieman yli 20 %). Kiinnostava havainto on, että ihmiset näyttävät lukevan uutispainotteista sisältöä (sanomalehdet) mieluummin verkosta. Sen sijaan viihteellisempää sisältöä (aikakauslehdet) luetaan enemmän paperisina. Saman kehityksen voi toisaalta nähdä myös kirjoissa siinä mielessä, että tieteellisessä julkaisemisessa ja tieteellisissä kirjastoissa e-aineistojen asema on korostunut. Yleisissä kirjastoissa perinteinen kirja pitää vielä pintansa.

Kuvio 5. Joukkoviestinten päivätavoittavuus 2016. Televisio pitää sisällään myös verkon maksuttomat suoratoistovälineet kuten Yle Areena. (TNS Atlas Intermedia 2016.)

Vaikka monien mielessä kirjasto edelleen yhdistyy ensisijaisesti kirjojen lainaamiseen ja säilyttämiseen, kirjasto on tosiasiaassa monimediainen ympäristö. Kirjastosta löytyy tietoa, taidetta ja viihdettä, elokuvia, pelejä, musiikkia, painettuja ja digitaalisia lehtiä, tietoa, viihdettä ja tarinoita hyvin monenlaisissa muodoissa. Kirjastoissa voi yleensä myös hyödyntää ilmaista verkkoyhteyttä ja kirjaston laitteita, kuten tietokoneita, digitointilaitteita ja tabletteja. Tästä ja mediakulttuurin muutoksista huolimatta monien kirjastojen tapahtumat liittyvät edelleen valtaosin kirjoihin, kirjallisuuteen ja kirjailijoihin. Vaikka oman tekemisen, yhteisöllisyyden ja vaikuttamisen trendit ovat alkaneet näkyä kirjastoissakin, eri kaupunkien ja toimipisteiden välillä on suuria eroja.

Ympäröivän mediakulttuurin muutokset vaikuttavat kirjastoon ja sen asiakkaisiin. Kirjasto joutuu miettimään esimerkiksi kokoelmiaan uudelta kannalta, kun digitaalinen media ja esimerkiksi suoratoistopalveluiden käyttäminen valtaavat alaa. Pysyäkseen tarpeellisenä kirjaston pitää pystyä uudistumaan, ydintoimintaansa kuitenkin unohtamatta.

2.4 Kirjaston rooli mediakasvattajana

Kansainvälinen kirjastojärjestö IFLA (2013) on määritellyt kirjastoalaan vaikuttavia muutoksia viiden trendin kautta:

- 1) Uudet teknologiat sekä laajentavat että rajoittavat yksilöiden tiedonsaantia
- 2) Verkko-opetus tasa-arvoistaa oppimista ja jäsyyttää sen perusteita eri puolilla maailmaa
- 3) Yksityisyyden suojan ja tietosuojan rajat määritellään uudelleen
- 4) Hyperverkottuneet yhteiskunnat kuuntelevat ja antavat valtaa uusille ryhmille ja näkemyksille
- 5) Uudet teknologiat mullistavat globaalin informaatiotalouden

Muutostrendeissä puhutaan suurista ilmiöistä, jotka vaikuttavat paitsi yhteiskuntiin globaalilla tasolla, myös yksittäisten kirjastojen toimintaan. Esimerkiksi verkko-opetuksen yleistyminen voi olla suuri mahdollisuus kirjastolle uusien asiakasryhmien tavoittamiseen. Toisaalta nämä muutokset aiheuttavat myös uusia vaatimuk-

sia. Esimerkiksi asiakkaiden osallistaminen kirjaston toiminnan suunnitteluun ja aktiivinen kuunteleminen ei välttämättä ole kaikille kirjastoille totuttu toimintatapa, vaikka tilastoja ja asiakaskyselyitä ahkerasti seurataankin.

Uusissa opetussuunnitelmissa (OPS 2016) puhutaan koulun ulkopuolisista oppimisympäristöistä, ja kirjasto on luontevasti yksi niistä paikoista, joissa oppimista voi tapahtua sekä kouluun liittyen että vapaa-ajalla. Mediakasvatus ei ole ainoastaan virallisissa koulutusinstituutioissa tapahtuvaa opettamista, vaan myös oppimista erilaisissa arjen ympäristöissä, kuten kirjastossa. Suomalainen mediakasvatus perustuu eri tahojen yhteistyöhön. Kirjastot ovat yksi tärkeä osa tätä ketjua, joka rakentaa turvallista mediaympäristöä ja edistää medialukutaitoja. (Verho 2008, 7; Kirjastoseura 2014.)

Lukeminen ja lukutaitojen kehittäminen ei liity vain lapsiin ja nuoriin, vaikka media usein kohdistaaakin huolensa heihin. Uusilla lukutaidoilla on keskeinen sija aikuisenkin elämässä sekä työssä että vapaa-ajalla. Kirjaston rooli mediakasvattajana on tärkeä etenkin niille aikuisille, jotka eivät saa opastusta esimerkiksi nettipalveluiden käyttöön minkään muun tahon kautta (esimerkiksi koulutuksen ja työmarkkinoiden ulkopuolella olevat).

Yleisten kirjastojen toimintaa määrittelevä lainsäädäntö (L 29.12.2016/1492) korostaa kirjastojen yhteiskunnallista merkitystä. Lain tavoitteena on edistää väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen ja kulttuuriin, tiedon saatavuuteen ja käyttöön, lukemiskulttuuriin ja monipuoliseen lukutaitoon, elinikäiseen oppimiseen, osaamisen kehittämiseen ja aktiiviseen kansalaisuuteen. Tavoitteina mainitaan myös demokratian ja sananvapauden edistäminen. Lähtökohtina korostetaan yhteisöllisyyttä, moniarvoisuutta ja moninaisuutta. Lain mukaan edellä mainitun kirjastoille osoitetun tehtävän hoitamiseksi yleisellä kirjastolla tulee olla ”tarkoituksenmukaiset tilat, ajantasainen välineistö sekä riittävä ja osaava henkilöstö”.

Aktiivisen kansalaisuuden näkemystä korostetaan siis sekä kirjastolaissa (L 29.12.2016/1492) että koulujen nykyisissä opetussuunnitelmissa. Mediakasvatus kytkeytyy siis tavoitteiltaan sekä kirjastolain että opetussuunnitelmien tavoitteisiin, sillä mediakasvatuksenkin tavoitteena on elinikäisen oppimisen ja aktiivisen kan-

salaisuuden tukeminen. Mediataidot ovat digitalisoituneessa maailmassa keskeisiä kansalaisvalmiuksia, joiden puuttuminen voi johtaa syrjäytymiseen.

Pirjo Sallmén (2009, 15–21) määritteli vuonna 2009 kirjaston keskeisiksi mediakasvatuksen alueiksi seuraavat aihepiirit:

1. Tiedonhaku ja tiedonhallintataidot (informaatiolukutaito)
2. Uudet lukutaidot (medialukutaito, nykyisin käytetään myös nimitystä monilukutaito)
3. Digitaaliset pelit ja pelaaminen (pelilukutaito)
4. Sosiaalisen median tuntemus ja hyödyntäminen kirjastotyössä (verkostoituminen)
5. Tekijänoikeudet (liittyy informaatiolukutaitoon, medialukutaitoon, pelilukutaitoon)

Sallmén (2009, 15–25) mainitsee kirjaston rooleiksi myös aineistontuntemuksen jakamisen ja tiedon luotettavuuden arvioinnin opettamisen. Kirjastojen vahvuudeksi mediakasvattajana hän mainitsee muun muassa mahdollisuuden tavoittaa kaikki ikäluokat, sillä kirjaston asiakaskunta ulottuu vauvaperheistä senioreihin.

Hyvä medialukutaito – Suuntaviivat 2013–2016 -julkaisu mainitsee yleisten kirjastojen vahvuusalueiksi mediakasvatuksessa tiedonhallinnan ja aikuisten medialukutaitojen edistämisen. (OKM 2013, 27.) Mediakasvatuksen periaatteiksi mainitaan yhdenvertaisuus ja moniarvoisuus, johdonmukaisuus ja pitkäjänteisyys, läpinäkyvyys ja yhteistyö sekä vankka tietopohja ja laatu.

2.5 Suunnitelmallinen mediakasvatus osana kirjaston toimintaa

Kirjastotoiminnan kehittämiseen ja sen laadun arvioimiseen tarvitaan työkaluja. Mediakasvatus voi olla osana kirjaston omaa toimintasuunnitelmaa. Lisäksi kirjastoilla on erillisiä mediakasvatussuunnitelmia (esim. Turun kaupunginkirjasto 2015) tai tiettyyn yhteistyöhön kohdistuvia suunnitelmia, kuten koulun ja kirjaston yhteistyösuunnitelmia (esim. Tampereen kaupunki 2016).

Vuonna 2012 Opetus- ja kulttuuriministeriö selvitti kirjastonjohtajille kohdistetulla Kirjastot ja media 2012 -kyselyllä (OKM 2012) mediakasvatuksen näkymistä kirjaston toimintasuunnitelmassa. Mediakasvatus sisältyi toimintasuunnitelmaan kuudellatoista prosentilla kirjastoista. Erillinen mediakasvatussuunnitelma oli tuolloin vasta yhdessä kirjastossa. Vain joka neljännessä kirjastossa mediakasvatus sisältyi jonkun toimenkuvaan.

Muutamaa vuotta myöhemmin tilanne oli kuitenkin huomattavasti parempi. Yleisten kirjastojen neuvoston vuonna 2017 toteuttamassa digineuvontakyselyssä yleisiltä kirjastoilta kysyttiin, onko kunnassa suunnitelma pedagogisesta toiminnasta ja mediakasvatuksesta. Kyselyn mukaan lapsiin liittyvät suunnitelmat ovat jo melko yleisiä, sillä 40,1 prosentilla kunnista sellainen oli. Aikuisten osalta tilanne oli kuitenkin paljon heikommalla tasolla: aikuisten mediakasvatukseen löytyi suunnitelma 2,9 prosentilla, maahanmuuttajille 1,1 prosentilla ja senioreille 3,7 prosentilla. Noin 14 prosentilla vastanneista kirjastoista ei ollut suunnitelmaa millekään kohderyhmälle.

Kiinnostavin huomio oli kuitenkin se, että peräti 38,5 prosenttia digineuvontakyselyyn vastanneista kirjastoammattilaisista ei tiennyt, onko kunnassa olemassa mediakasvatussuunnitelma. Samansuuntaisia tuloksia näkyi myös Sallménin (2016, 36) haastatteluissa, jossa osa mediakasvatusta tekevästä kirjastoammattilaisista ei tiennyt, oliko mediakasvatusta mainittu kirjaston suunnitelmissa ja jos niin miten.

Porin kaupunginkirjasto laati ensimmäisen mediakasvatussuunnitelmansa (Ameé 2018) vuonna 2018. Suunnitelma pitää sisällään esiopetus- ja perusopetusikäiset

lapset. Aikuiset huomioidaan suunnitelmassa sekä kaikille avointen palveluiden suhteen, että pienempien kohderyhmien, eli seniorien ja maahanmuuttajien suhteen. Suunnitelmaa kehitetään eteenpäin ja myöhemmin mukaan voidaan ottaa uusia kohderyhmiä ja sisältöjä. Suunnitelma sisältää myös ehdotuksia osaamisen kehittämiseen ja toiminnan laadun arvioimiseen.

Sallménin (2016, 41) tutkimustuloksissa kirjastojen tekemää mediakasvatustyötä ei nähty erityisen suunnitelmallisena, vaan lähtevän enemmän yksittäisten työntekijöiden innostuksesta. Pedagogiset tavoitteet puuttuivat, tapahtumien vaikutuksia ei seurattu eikä uusien tapahtumien suunnittelussa voitu siten hyödyntää aiempaa palautetta.

Yleisten kirjastojen laatusuosituksen (OKM 2010, 2) mukaan yleisen kirjaston tehtävänä on toteuttaa suomen perustuslaissa todettuja kansalaisten sivistyksellisiä perusoikeuksia. Kirjastot voivat ehkäistä tiedollista syrjäytymistä vähentää digitaalisen kuilun syntymistä. Kirjastopalveluiden ytimessä on kansalaisten tasa-arvoisuus sekä osaamisen, osallisuuden ja hyvinvoinnin kehittäminen.

3 TUTKIMUSMENETELMÄ JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

3.1 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset

Tämän opinnäytetyön taustalla oli tarve selvittää, millaiset edellytykset Porin kaupunginkirjaston henkilöstöllä on vastata kirjastoammattilaisten muuntuvaan työkuvaan. Mediakasvatuksen ja ohjaustoiminnan lisääntyessä tarvitaan uusia taitoja. Tutkimusongelmana on siis selvittää, millaisiksi Porin kirjaston henkilökunta mieltää omat mediakasvatustaitonsa. Millaiset valmiudet heillä mielestään on ryhmien ohjaamiseen ja digiopastukseen? Mistä mediakasvatukseen kytkeytyvistä aiheista tarvitaan tai toivotaan täydennyskoulutusta? Miten tärkeänä mediakasvatusta ja siihen liittyviä eri teemoja pidetään?

Koska muissa mediakasvatukseen liittyvissä kirjastoammattilaisten haastattelututkimuksissa oli havaittu kaksijakoista suhtautumista mediakasvatukseen, tutkimushypoteesini oli, että ainakin osa Porin kaupunginkirjastossakin työskentelevistä kirjastoammattilaisista kokee, ettei heillä ole riittäviä taitoja mediakasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja laitteiden tekniseen opastukseen. Kaikki eivät välttämättä ole myöskään kiinnostuneita mediakasvatukseen osallistumisesta omassa työssään eivätkä siten aiheeseen liittyvästä täydennyskoulutuksestaakaan.

3.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmäksi valikoitui määrällinen eli kvantitatiivinen tutkimus. Kvantitatiivisen, määrällisen tutkimuksen ideana on saada tietoa, joka on luonteeltaan yleistä eli yleistettävissä (Virtuaaliammattikorkeakoulu 2018). Tämä menetelmä valittiin, koska haluttiin kartoittaa mahdollisimman laajasti kirjaston henkilökunnan mielipiteitä. Aineistonkeruutapana oli verkkokysely. Kysely haluttiin kohdistaa koko kirjastoammatilliselle henkilökunnalle, koska tarkoituksena oli selvittää, miten suuri osa kirjaston henkilökunnasta kokee tarvitsevansa lisäkoulutusta mediakasvatukseen liittyvissä osa-alueissa. Kyselytutkimus soveltui tähän tarkoitukseen parem-

min kuin haastattelu. Koulutusta ja perehdytystä suunnitellessa on tärkeää tietää, mihin aihealueisiin koulutusta toivotaan ja millainen on osaamisen lähtötaso.

Kvantitatiivisen tutkimuksen keskeisiä piirteitä ovat soveltuminen määrälliseen, numeroissa esitettävään mittaamiseen ja aineiston käsittelemiseen numeraalisessa muodossa. Määrällinen tutkimusmenetelmä vastaa kysymyksiin kuinka moni, kuinka paljon ja kuinka usein. (Vilkkä 2007, 14). Määrällinen tutkimus kiinnittää huomionsa tiettyyn kohteeseen eri perusjoukkoon. Kun kiinnostus kohdistuu ennalta määrätyn, rajatun perusjoukon mielipiteiden tutkimiseen kokonaisuudessaan, kyseessä on kokonaistutkimus (Holopainen & Pulkkinen 2012, 29).

Tämän kyselytutkimuksen kohdalla tutkimuksen perusjoukko on Porin kaupungin kirjaston kirjastoammatillinen henkilökunta. Määritelmä pitää sisällään kirjastossa määräaikaaisessa tai toistaiseksi voimassa olevat työntekijät, jotka ovat kirjastoammatillisessa toimenkuvassa. Harjoittelijat, siviilipalvelijat, työkokeilijat ja järjestelyavustajat eivät siten sisälly perusjoukkoon. Tavoitteena oli saada vastaus mahdollisimman monelta, ideaalitapauksessa kaikilta. Koska kirjastossa oli kyselyn tekohetkellä lähes 80 työntekijää, ajan puitteissa ei kuitenkaan ollut mahdollista suorittaa kokonaistutkimusta, eli esimerkiksi haastatella jokaista työntekijää erikseen.

Jos vastaajat valitaan satunnaismenetelmällä (kuten arvonnalla), vastaajista muodostuu otos. Tässä kyselyssä vastaajat valikoituivat oman aloitteellisuutensa perusteella perusjoukosta, jolloin kyseessä on näyte. Satunnaisotanta on perusjoukkoa edustavampi valintatapa kuin näyte. (Holopainen & Pulkkinen 2012, 29.)

Kysely päätettiin toteuttaa sähköisesti, jolloin saatava aineisto olisi valmiiksi helposti käsiteltävässä muodossa. Välineenä käytettiin Webropol-kyselyä. Verkko-kysely on hyvä menetelmä silloin, kun kaikilla tavoiteltavilla henkilöillä on tarvittavat tietotekniset taidot kyselyyn vastaamiseen ja pääsy verkkoon. Tilastokeskuksen (2018) mukaan verkkokysely on käyttökelpoinen tiedonhankintatapa silloin kun vastaajajoukko tunnetaan hyvin, kuten organisaatioiden sisäisissä kyselyissä. Menetelmän etuina on myös nopeus aineiston keräämisessä sekä anonyyminä vastaamisen mahdollisuus.

3.3 Kyselyn toteutustapa

Kysely oli luonteeltaan kartoittava ja koostui enimmäkseen monivalinta- tai asteikkokysymyksistä. Avoimia kysymyksiä oli vain muutama. Tutkimuskaavake laadittiin siten, että osaa sen kysymyksistä pystyy suhteuttamaan muihin samasta aiheesta tehtyihin kyselyihin. Kirjaston johto tarkasti kysymykset ennen kyselyn lähettämistä, ja tässä yhteydessä täsmennettiin ammattinimikkeisiin liittyvää kysymystä. Ennen kyselyn jakamista kysymysten ymmärrettävyyttä testattiin siten, että kirjastoalaa tuntematon työntekijä vastasi kyselyyn. Testaajan palautteen perusteella täsmennettiin muutamaa kysymystä.

Tutkimuksessa käytetty 20 kysymyksen laajuinen verkkokysely lähetettiin Porin kaupunginkirjaston jäsenille kolmen eri kanavan kautta sähköpostitse. Sen lisäksi sitä jaettiin kirjaston intranetissä ja henkilökunnan Yammer-sivustolla. Kysely oli avoinna kaksi viikkoa ja puolivälissä muistutettiin kyselyyn vastaamisesta.

Kysely oli suunnattu kaikille määräaikaisessa tai vakinaisessa työsuhteessa oleville kirjastoammattilaisille tehtävänkuvaan katsomatta. Tutkimuksen tekemisen aikaan kirjaston palkkalistoilla oli 78 henkilöä, joista alle puolet (30) vastasi kyselyyn. Suurin osa vastauksista tuli ensimmäisen viikon aikana, melko nopeasti kyselyn julkaisemisen jälkeen. Viikon jatko-ajalla vastauksia saapui enää muutama vastaus. Kyselyyn pystyi vastaamaan anonyymisti. Halutessaan saattoi antaa yhteystietonsa lisätietojen antamiseen. Yhteystietonsa antoi yhdeksän vastaajaa.

3.4. Luotettavuuden arviointi

Määrällisessä tutkimuksessa vastaajien määrän on yleensä oltava suuri, jotta aineistoa voidaan tutkia tilastollisesti. Suositeltava havaintoyksiköiden (esim. haastateltavien) määrä on tämän vuoksi vähintään 100 (Vilka 2007, 17.) Tässä tutkimuksessa kuitenkin jo perusjoukon määrä rajaa tilastollisten menetelmien käyttämistä. Koska vastaajia oli lopulta noin 30 ja eri ikäryhmien edustajia vain muutamia henkilöitä, ei ikäryhmien välisestä vertailusta olisi saanut riittävän luotettavia tuloksia. Tästä syystä ikäryhmiä ei ole tarkasteltu muuttujina.

Vastausprosentti vastaa valikoimattomalle yleisölle lähetetyn lomakekyselyn tuloksia. Rajatulle kohderyhmälle (esim. tietyn ammatin edustajat) voisi odottaa korkeampaa vastausprosenttia. Mikäli vastaajat kokevat aiheen tärkeäksi, saattaa vastausprosentti nousta 70–80 prosenttiin. Tämä saattaa tosin vaatia useampaa muistutusviestiä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2003, 185.)

Kyselyn tavoitteena oli saada kattava kuva henkilökunnan media- ja ohjaustaidoista. Koska vastausprosentti jäi melko alhaiseksi, tulokset eivät ole välttämättä yleistettävissä koskemaan kaikkia kirjaston työntekijöitä. On mahdollista, että kyselyyn ovat vastanneet henkilöt, joilla on lähtökohtaisesti jonkin verran kosketusta tai kiinnostusta kyselyn aihealueeseen. Tulos on kuitenkin suuntaa-antava ja sen perusteella voidaan tehdä tarvittaessa tarkempia selvityksiä.

Katoa vastaajissa on voinut aiheuttaa useampikin seikka. Jo kyselyn aihepiiri on saattanut karkottaa sellaisia vastaajia, jotka ovat kokeneet, ettei heillä ole kiinnostusta tai sanottavaa kyseessä olevaan aihepiiriin. Kysely oli lisäksi melko pitkä ja yksityiskohtainen, mikä vähentää verkkokyselyissä vastaajamäärää. Mahdollista on myös se, että osa henkilökunnasta on kokenut, ettei kyselyn aihepiiri koske omaa työtä tai ole tärkeä. Kato saattaa vinouttaa otosta, jos vastaamatta jättäneet ovat mielipiteiltään erilaisia kuin vastanneet.

Koska kyselyä on jaettu kirjaston henkilökunnan sisäisissä kanavissa ja työsähköpostien kautta, suurin osa työntekijöistä on todennäköisesti vastannut kyselyyn työajalla. Toimenkuvasta riippuen tämä voi karsia vastaajista esimerkiksi sellaisia,

jotka ovat pääasiallisesti asiakaspalvelussa ja joiden on vaikea irrottaa kyselyn vaatimaa aikaa työpäivän aikana. Vaikutusta on saattanut olla myös kyselyn ajankohdalla ja aikataululla. Kyselyn aukioloaika osui ajankohtaan, jolloin osa kirjaston henkilökunnasta oli viettämässä talvilomaa.

Kyselyn jakamisen jälkeen muistutin kyselyyn vastaamisesta kerran kirjaston intranetissä. Vastausprosenttia olisi saattanut parantaa henkilökohtaisempi muistutus esimerkiksi sähköpostin välityksellä tai pidempi kyselyn auki oleminen ja useampi muistutuskierros.

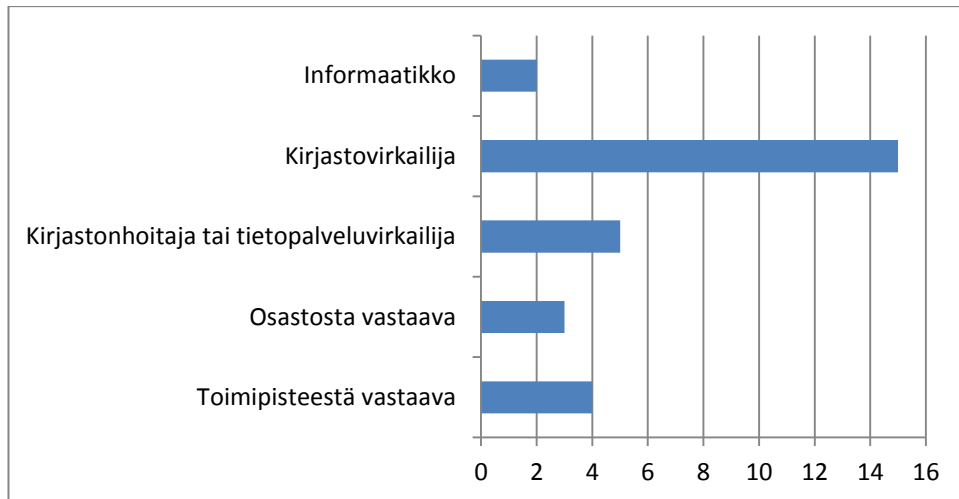
4 KIRJASTOAMMATTILAISET JA MEDIAKASVATUS – MITÄ TUTKIMUSTULOKSET KERTOVAT?

4.1 Taustatiedot

Työtehtäviin liittyvässä kyselyssä olin alun perin jaotellut vaihtoehdot seuraavasti: kirjastonjohtaja, osastonjohtaja, kirjastonhoitaja, kirjastovirkailija, informaatikko ja muu. Kirjastotoimenjohtajan pyynnöstä kategoriat muutettiin muotoon toimipisteestä vastaava (kirjastonjohtaja tai vastaava kirjastonhoitaja), pääkirjaston osastosta vastaava, kirjastonhoitaja tai tietopalveluvirkailija ja informaatikko. Perusteena oli se, että samankaltaisia tehtäviä voidaan hoitaa eri nimikkeillä. Esimerkiksi osalla lähikirjastoista on kirjastonjohtaja ja osalla vastaava kirjastonhoitaja. Tehtävät ovat kuitenkin käytännössä samat sisällöltään. Sama koskee kirjastonhoitajan ja tietopalveluvirkailijan nimikettä.

Anu Sairasen (2010) haastattelututkimuksessa kartoitettiin Tampereen kaupungin kirjastossa työskentelevien kirjastoammattilaisten käsityksiä mediakasvatuksesta. Tässä tutkimuksessa ei havaittu eroa kirjastonhoitajien ja kirjastovirkailijoiden välillä mediakasvatukseen suhtautumisessa. Pohjakoulutuksen kysymistä perustiedoissa ei otettu mukaan muun muassa tästä syystä. Kysymystä ei myöskään koettu merkittäväksi tämän kyselyn kannalta, koska tutkimuksessa ei ollut tavoitteena vertailla koulutuksen vaikutusta ohjaus- ja mediataitoihin. Koulutus ei välttämättä myöskään kerro suoraan tehtävänkuvasta, sillä kirjastonhoitajia saattaa olla virkailijan tehtävissä ja toisin päin.

Myöskään sukupuolta ei kysytty, koska sitä ei koettu merkittäväksi osaamisen kannalta. Lisäksi sukupuolen kysyminen olisi saattanut asettanut haasteita vastaajien anonyymiyden säilyttämiselle, koska kirjaston työntekijöiden keskuudessa on huomattavasti vähemmän miehiä kuin naisia.

Kuvio 6. Missä työtehtävässä toimit?

Suurin vastaajaryhmä kyselyssä oli kirjastovirkailijat, joita oli puolet vastaajista (15). Toimipisteestä vastaavia (kirjastonjohtaja tai vastaava kirjastonhoitaja) vastasi kyselyyn 4. Osastosta vastaavia (osastonjohtaja tai vastaava kirjastonhoitaja) vastasi 3. Kirjastonhoitajia tai tietopalveluvirkailijoita oli vastaajista 5. Informaatikoi- ta vastasi 2. Vastaajista kolme oli valinnut kohdan ”muu”. Näistä kaksi oli nimikkeensä perusteella luokiteltavissa osastonjohtajaksi ja kirjastovirkailijaksi ja heidät on laskettu mukaan näihin ryhmiin. Kolmas vastaaja oli projektityöntekijä. Koska tutkimus päätettiin rajata vain kirjastoammatilliseen (alan koulutuksen saaneeseen tai edellä mainituissa tehtävissä toimivaan henkilökuntaan), jätettiin tämän vastaajan vastaukset huomioimatta lopullisessa yhteenvedossa. Kaikkiaan vastaajia oli tämän jälkeen 29. Opinnäytetyön tekijä ei myöskään itse vastannut kyselyyn, vaikka olikin kyselyn aikana työsuhteessa kirjastossa, koska se olisi saattanut vääristää tuloksia.

Vastaajien ikää tiedusteltiin viiden vuoden tarkkuudella (kuvio 7). Alle 30-vuotiaita ei vastaajien keskuudessa ollut lainkaan. Valtaosa vastaajista asettui joko 30–39-vuotiaiden ryhmään (yhteensä 11) tai 50–59-vuotiaiden joukkoon (12). Yli 60-vuotiaita oli vastaajien joukossa 2 ja 40–49-vuotiaita oli 4 henkilöä. Vastaajien ikäjakauma heijastelee tältä osin melko hyvin kirjaston henkilökunnan ikärakennetta, jossa kolmekymppiset (30–39) muodostavat suurimman ja viisikymppiset (50–59) muodostavat kolmanneksi suurimman ikäryhmän. Toisaalta toiseksi suurin ikäryhmä työntekijöiden keskuudessa keväällä 2018 oli yli 60-vuotiaat, joita oli palk-

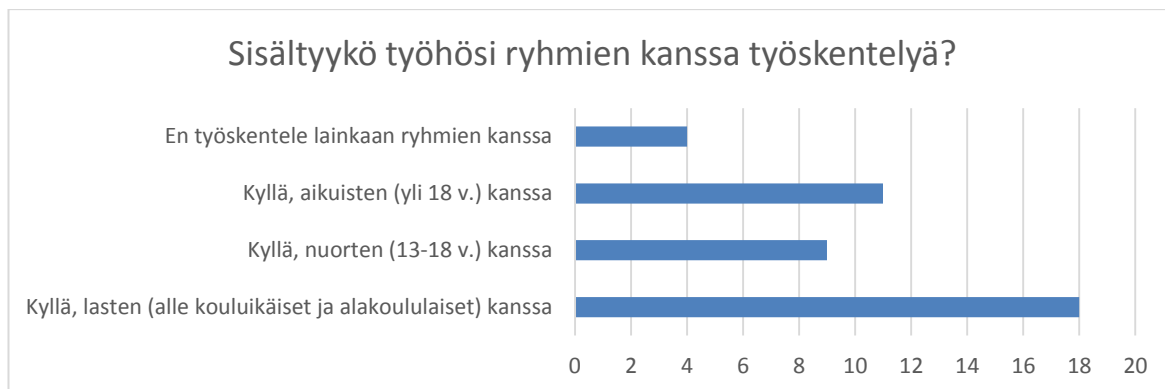
kalistoilla 17 henkilöä. Tästä ikäryhmästä vain kaksi vastasi. Heitä kysely ei syystä tai toisesta kiinnostanut yhtä paljon kuin muita ikäryhmiä. On mahdollista, että eläkeiän lähestyessä kiinnostus uusia toimintatapoja ja osaamisen päivittämistä kohtaan vähenee. Toinen mahdollinen syy voi olla se, että mediakasvatus koettiin vieraaksi.

Kuvio 7. Vastaajien ikäjakauma

Vastaajista noin puolet (15) oli pääkirjaston työntekijöitä. Lähikirjastoissa työskenteli 6 vastaajaa, kirjastoautossa 4 ja useassa toimipisteessä 3. Ottaen huomioon, että valtaosa kirjaston työntekijöistä työskentelee pääkirjastossa, vastauksia tuli melko tasaisesti. Päättellä kuitenkin voi, että kaikista lähikirjastoista ei ole vastauksia tullut, sillä lähikirjastoja on yhteensä 11.

Vastaajista lähes kaikki kertoivat työskentelevänsä ryhmien kanssa (kuvio 8). Suurin osa työskenteli lasten ja nuorten ryhmien kanssa. Aikuisten kanssa työskenteli noin kolmasosa (11). Neljä vastaajaa ilmoitti, ettei työskentele lainkaan ryhmien kanssa.

Kuvio 8: Ryhmien kanssa työskentelevien määrä

Ottaen huomioon, että lähes kaikki ilmoittivat työskentelevänsä ryhmien kanssa, oli yllättävää, että hieman yli puolet vastaajista ohjasi ryhmiä melko harvoin, sillä 16 vastaajista ilmoitti työskentelevänsä ryhmien kanssa kerran kuussa tai harvemmin (kuvio 9). Kerran viikossa tai useammin ilmoitti ryhmien kanssa työskentelevänsä yhteensä 5 vastaajaa. Noin joka toinen viikko ryhmiä ohjasi 4 vastaajaa. Tulosta voi selittää esimerkiksi se, että aikuisille suunnattua ryhmätoimintaa on vähemmän kuin lasten ja nuorten puolella, jossa kouluvierailut kasvattavat määrää.

Ryhmien ohjaamisen sijaan enemmän aikaa näyttää vievän asiakaspalvelu, jota lähes kaikki vastaajat (24) kertoivat tekevänsä päivittäin. Kolme vastaajista oli asiakaspalvelussa useita kertoja viikossa, yksi ilmoitti olevansa asiakaspalvelussa vain satunnaisesti ja yksi ei tehnyt lainkaan asiakaspalvelutyötä.

Kuvio 9: Kuinka usein ryhmien kanssa työskennellään

4.2 Aineistotyyppien tuntemus

Parhaiten vastaajat arvioivat tuntevansa kaunokirjallisuuden ja tietokirjallisuuden. Melko hyvin tunnettiin myös sanomalehdet, elokuvat ja sarjat, kirjaston omat digitaaliset aineistot sekä aikakauslehdet. Selkeästi huonommin tunnettiin sarjakuvat, musiikki, muut digitaaliset aineistot ja kirjablogit. Heikoimmat arvioinnit saivat digitaaliset pelit. Kukaan vastaajista ei kokenut tuntevansa pelejä erittäin hyvin ja vain kolme vastaajaa arvioi tuntevansa pelit melko hyvin. Melko huonosti tai erittäin huonosti digitaaliset pelit tunsivat yhteensä 22 vastaajaa ja neljä ei tuntenut näitä pelejä lainkaan. Lautapeliä kohdalla tilanne ei ollut kovin paljoa parempi.

Tässä kysymyksessä ei ollut jaettu kirjallisuutta muutoin kuin kauno- ja tietokirjoihin. Eri genrejen, kirjallisuustyyppien tai eri ikäryhmien kirjojen tuntemusta ei tässä kysytty. Asiaa kysyttiin erikseen avoimessa kysymyksessä (Minkä kirjallisuuden osa-alueen tunnet parhaiten?). Kysymykseen vastasi 25 vastaajaa. Eniten mainintoja saivat lasten kuvakirjat, aikuisten kauno- ja tietokirjallisuus, lastenromaanit, dekkarit ja romantiikka.

Kirjallisuuden osalta vastaajilla tuntui olevan melko hyvä käsitys omasta erikoisosaamisestaan. Lähes kaikki mainitsivat useammankin genren tai kirjallisuuden alalajin. Kaksi vastaajista ei eritellyt osaamistaan tarkemmin, vaan kertoi tuntevansa ”sekalaisesti kaikkea” tai ”kaikesta vähän” (kuvio 10).

Kuvio 10: Kirjallisuuden tuntemus sanapilvenä. Suurempana näkyvät sanat ovat saaneet enemmän mainintoja kuin pienempänä näkyvät. Pienimmällä näkyvät sanat ovat yhden kerran mainittuja.

4.3 Mediakasvatuksen sisältöjen arvioiminen

Kirjastoammattilaisilta tiedusteltiin myös sitä, mitä mediakasvatuksen osa-alueita he pitävät tärkeimpänä (taulukko 1). Ylivoimaisesti tärkeimpänä pidettiin perinteisen lukutaidon edistämistä, jota 28 piti erittäin tärkeänä ja yksi tärkeänä. Erittäin tärkeiksi tai tärkeiksi koettiin myös kirjastonkäytön ja kirjaston sisältöjen käyttötaitojen opetus, mediakriittisyys ja mediataitojen edistäminen, monilukutaidon edistäminen ja tiedonhaun opetus. Tässä kysymyksessä näyttävät siis olevan vahvoilla kirjaston toimintaan perinteisesti kuuluneet, vakiintuneet osa-alueet. Toisaalta uudemmissa aluevaltauksista monilukutaidon ja mediakriittisyyden sekä mediataitojen merkitys nähtiin myös suurena. Yleisesti voidaan todeta, että mediakasvatusta pidettiin tärkeänä, sillä vastauksia *ei kovinkaan tärkeää ja ei lainkaan tärkeää* -kategorioihin tuli hyvin vähän.

Mediakasvatuksen tärkeysjärjestys kyselyyn vastanneiden kirjastoammattilaisten mukaan
1. Perinteisen lukutaidon edistäminen
2. Kirjaston ja sen sisältöjen käyttötaitojen opettaminen
3. Mediakriittisyyden ja mediataitojen edistäminen
4. Monilukutaidon edistäminen (erilaiset tekstityypit, aineistotyytit)
5. Tiedonhaun opastus
6. Välineiden tarjoaminen omatoimiseen käyttöön (esim. tietokoneet, tabletit, kirjaston järjestelmät)
7. Verkkopalveluiden ja laitteiden käytön opastus osana arjen asiakaspalvelua
8. Sisällön tarjoaminen kirjaston verkkosivuilla ja kirjaston somekanavissa
9. Verkkopalveluiden ja laitteiden käytön opastus erilaisissa tilaisuuksissa tai erillisenä palveluna
10. Tietoturva ja tekijänoikeudet
11. Tiedon jäsentäminen ja sisällön tuntemuksen tarjoaminen asiakkaille
12. Ohjaus itseopiskeluun monipuolista sisältöä tarjoamalla, tuottamalla ja opastamalla
13. Asiakkaiden omien sisältöjen tuottamiseen liittyvien taitojen tukeminen
14. Pelikasvatus ja -toiminta

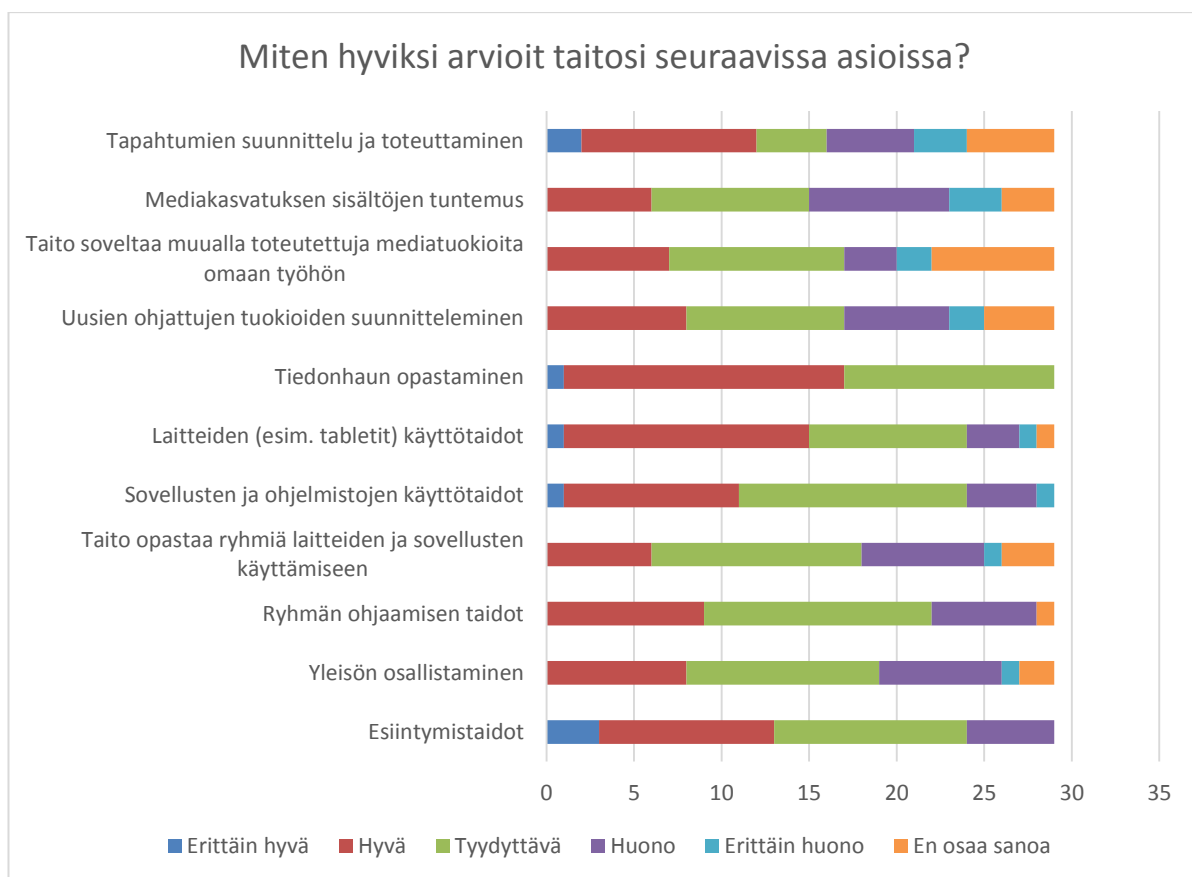
Taulukko 1: Miten tärkeänä pidät mediakasvatuksen eri osa-alueita?

Pelikasvatus ja peleihin liittyvä toiminta jäi tärkeysjärjestyksessä viimeiseksi. Tämä näyttää olevan linjassa aineistotyyppien tuntemukseen liittyvässä kysymyksessä todettuun heikompaan osaamiseen pelien sisältöjen tuntemisessa. Kukaan vastaajista ei nähnyt pelikasvatusta erittäin tärkeäksi. Enemmistö (15) asettui pitämään pelikasvatusta melko tärkeänä ja kahdeksan tärkeänä. Viiden vastaajan mielestä pelikasvatus ei ole kovinkaan tärkeää ja yhden mielestä ei lainkaan tärkeää. Lähes samalla tasolla arvioitiin asiakkaiden omien sisältöjen tuottamiseen liittyvien taitojen tukeminen. Tämä on osittain ristiriidassa sen suhteen, että moni-

lukutaitoa pidetään tärkeänä, sillä omien sisältöjen tuottaminen ja itseilmaisuus on osa monilukutaitoa.

4.4 Mediakasvatustaitojen arvioiminen

Kirjastoammattilaisia pyydettiin arvioimaan taitojaan useissa mediakasvatukseen kytkeytyvissä asioissa (kuvio 11). Yleisesti voisi todeta, että vastaajat arvioivat taitojaan melko vaatimattomasti. Lähes kaikissa mediakasvatustaitoihin liittyvissä osa-alueissa enemmistö vastaajista arvioi taitonsa tyydyttäväksi. Poikkeuksina olivat tiedonhaun opastaminen ja laitteiden käyttötaidot joissa taitonsa hyviksi kokeneiden määrä ylitti tyydyttäväksi taitonsa kokeneiden määrän.

Kuvio 11: Mediakasvatustaidot. Miten hyviksi arvioit taitosi seuraavissa asioissa?

Erittäin hyviksi taitonsa tässä kysymyspatteristossa arvioi vain 0–2 vastaajaa per kategoria. Toisaalta toinen ääripää (erittäin huono) liikkui melko samoissa lukemissa (0–3 mainintaa per kategoria). Hyviksi tai tyydyttäväksi taitonsa määritelleet

muodostivat yhteensä suurimman ryhmän kaikissa kysymyksissä. Poikkeuksina olivat kategoriat *taito opastaa ryhmiä laitteiden ja sovellusten käyttämiseen* sekä *mediakasvatuksen sisältöjen tuntemus* ja *tapahtumien järjestäminen*, joissa suurimmat vastaajaryhmät olivat tyydyttävä ja huono.

Parhaimmaksi vastaajat kokivat taitonsa tiedonhaun opastamisessa, jossa kukaan ei ollut arvioinut tietojaan tyydyttävää heikommiksi. Vastaajista 16 eli yli puolet koki taitonsa hyväksi, 12 tyydyttäväksi ja yksi erittäin hyväksi. Tässä kysymyksessä ei kuitenkaan ollut eritelty onko kyse tiedonhakemisesta kirjaston omassa tietokannassa vai sisältykö käsitteeseen myös muu verkkotiedonhaku. On mahdollista, että vastaajat ovat ymmärtäneet kysymykset keskenään eri tavoin.

Myös laitteiden käyttötaidot koettiin melko hyväksi. Vastaajista yksi koki taitonsa erittäin hyväksi, 14 koki taitonsa hyväksi ja 9 tyydyttäväksi. Hajontaa oli kuitenkin enemmän kuin tiedonhakuun liittyvässä kysymyksessä, sillä vastaajista kolme arvioi taitonsa huonoiksi, yksi erittäin huonoiksi ja yksi ei osannut sanoa.

Ryhmän ohjaamisen taidoissa valtaosa koko taitonsa tyydyttäväksi (13) tai hyväksi (9). Huonoiksi taitonsa koki 6, mutta kukaan ei kokenut taitojaan erittäin huonoiksi. Yksi vastaajista ei osannut sanoa.

Eniten hajontaa oli tapahtumien järjestämiseen liittyvissä taidoissa. Noin kolmasosa kaikista vastaajista (10) koki taitonsa hyväksi, mutta kaikki muutkin kategoriat saivat melko tasaisesti vastauksia (1 erittäin hyvä, 4 tyydyttävää, 5 huonoa, 3 erittäin huonoa ja 5 en osaa sanoa -valintaa.) Suurta hajontaa saattaa selittää se, että kaikki vastaajat eivät ole työssään osallistuneet tapahtumien järjestämiseen.

Hajontaa oli myös uusien ohjattujen tuokioiden suunnittelussa, taidoissa soveltaa muualla suunniteltuja sisältöjä omassa työssä ja mediakasvatuksen sisältöjen tuntemuksessa, joissa suurin osa koki taitonsa tyydyttäväksi, mutta myös hyvä, huono, erittäin huono ja en osaa sanoa -vaihtoehto saivat kaikki vastauksia.

En osaa sanoa -vastauksia ei ollut annettu lainkaan esiintymistaitojen, sovellusten ja ohjelmistojen käyttötaitoihin ja tiedonhaun opastukseen liittyen. Tästä voisi päätellä, että näissä aihealueissa omia taitoja on ollut helppo arvioida. Nämä aihepiirit lienevät useimmille kirjastossa työskenteleville tuttuja. Eniten en osaa sa-

noa -vastauksia oli *muualla suunniteltujen tuokioiden soveltamisessa* (7), *tapahtumien järjestämisessä* (5) ja *uusien ohjattujen tuokioiden suunnittelussa* (4). Tästä voinee päätellä, että näiden osa-alueiden kanssa eivät ole kaikki kenties olleet tekemisissä omassa toimenkuvassaan, jolloin taitojen arvioiminen on hankalaa.

Huonoiksi tai erittäin huonoiksi taidot koettiin yleisimmin mediakasvatuksen sisältöjen tuntemuksessa (yhteensä 11 vastaajaa), yleisön osallistamisessa (8 vastaajaa), taidossa opastaa ryhmiä laitteiden kanssa (8), tapahtumien järjestämisessä (8) ja uusien ohjattujen tuokioiden suunnittelussa (7).

Samankaltainen kysely on tehty Turun kaupunginkirjaston hallinnoimassa Varsinais-Suomen Medialähetit -hankkeessa vuonna 2015 (Hannula 2015). Hankkeen aikana toteutettiin systemaattinen mediaohjaustaitojen valmennus maakunnan kirjastojen henkilökunnalle. Koulutukseen osallistui 21 henkilöä maakunnan kirjastoista. Medialähetien mediakasvatustaitoja arvioitiin samoilla kysymyksillä hankkeen alussa ja lopussa.

Vertasin Porin kaupunginkirjaston henkilökunnalle tehdyn saman kysymyspatteriston tuloksia Turussa tehdyn alkukyselyn (kuvio 12) vastaaviin. Karkeasti verrattuna voi havaita muutamia eroja. Medialähetit arvioivat taitojaan jonkin verran tasaisemmin. Mainintoja ääripäissä (erittäin hyvä tai erittäin huono) oli medialähetien vastauksissa hyvin vähän (vain kahdessa kysymyksistä). Molempien kirjastojen toteuttamissa kyselyissä tyydyttävien ja hyvien taitojen vastaukset olivat kaksi yleisintä mainintaa kaikissa kysymyksissä, mutta medialähetit olivat kaiken kaikkiaan kokeneet taitonsa hieman positiivisemmin, sillä huonoiksi koettuja taitoja oli vähemmän kuin Porin kirjaston henkilökunnalle tehdyssä kyselyssä.

Tulkinnassa on huomioitava, että tulokset eivät välttämättä ole suoraan verrannollisia erilaiseen kohderyhmään liittyen. Turun kysely oli suunnattu hankkeessa mukana oleville medialähetille, eli henkilöille, joilla oli lähtökohtaisesti ainakin kiinnostusta mediakasvatusta ja siihen liittyvää täydennyskoulutusta kohtaan. Porin kysely sen sijaan oli avoinna koko henkilöstölle, eikä ole tiedossa minkä verran aiheeseen perehtyneisyys tai kiinnostus aihepiiriin vaikutti vastaajien valikoitumiseen. Vastauksista ei myöskään voi päätellä todellista osaamistasoa, vaikka se kertookin vastaajien näkemyksistä taitojensa suhteen.

Alkukyselyssä medialähetit (21 vastaajaa) arvioivat omia taitojaan seuraavasti:

Kuvio 12. Mediakasvatustaitojen arvioiminen Varsinais-Suomen medialähetit -hankkeen alkukyselyssä. Kyselyn toteutti Turun kaupunginkirjasto vuonna 2015. (Hannula 2015)

4.5 Viestintä- ja esiintymistaidot

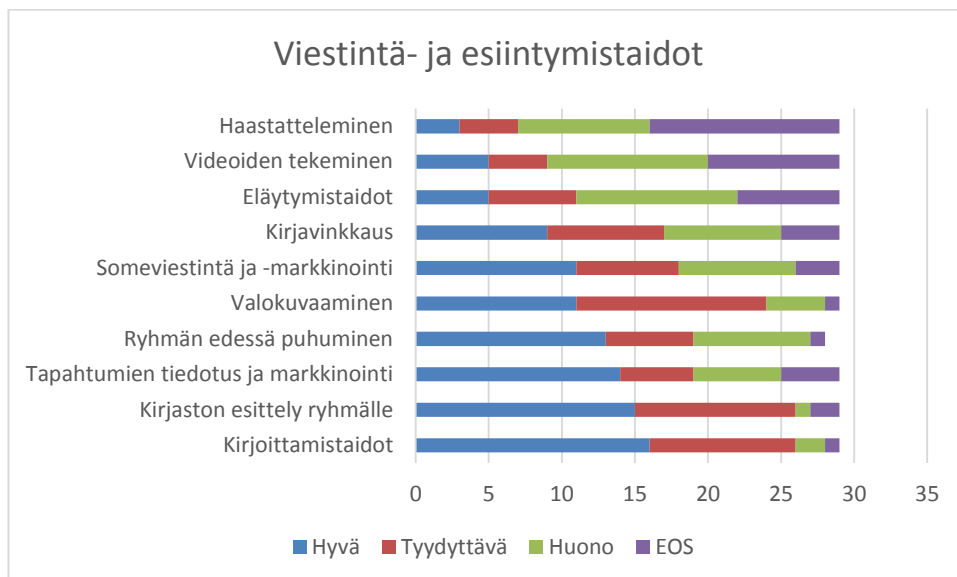
Viestintään ja esiintymiseen liittyviä taitoja arvioitiin lisäksi erillisessä kysymyksessä, johon oli listattu erilaisia kirjastotyössä vastaan tulevia esiintymistilanteita ja viestintätaitoja (kuvio 13). Kaiken kaikkiaan vastaajat arvioivat viestintä- ja esiintymistaitonsa keskimäärin hyviksi tai tyydyttäviksi. Toisaalta erittäin huono -vastauksia oli huomattavasti enemmän kuin toisen ääripään erittäin hyvä -vastauksia.

Hyviksi vastaajat arvioivat yleisimmin kirjoittamistaitonsa, kirjaston esittelemistaidot, tapahtumatiedotuksen ja markkinoinnin sekä ryhmän edessä puhumisen.

Kirjaston tutuista toimintamuodoista kirjavinkkaus jakoi mielipiteitä. 9 koki taitonsa vähintään hyviksi, 8 tyydyttäviksi ja 8 huonoiksi. Neljä valitsi *en osaa sanoa* -vaihtoehdon.

Häntäpäähän taitojen arvioimisessa jäivät haastattelemisen, videoiden tekeminen ja eläytymistaidot (esim. nukketeatteri tai rooliin eläytyminen tapahtumassa.) Eläytymisessä peräti 11 tunsivat taitonsa joku huonoiksi tai erittäin huonoiksi. Samoin videoiden tekemisessä. Haastattelemisessa 9 koki taitonsa huonoiksi tai erittäin

huonoiksi ja 13 ei osannut sanoa. Tästä voinee päätellä, että moni ei ole kohdannut työssään haastattelemiseen liittyviä tehtäviä.

Kuvio 13. Viestintä- ja esiintymistaidot. Selkeyden vuoksi kaaviossa on yhdistetty yhdeksi ryhmäksi kategoriat erittäin hyvä ja hyvä, samoin kategoriat huono ja erittäin huono.

4.6 Tieto- ja viestintäteknologiset taidot

Kirjaston henkilökunnan tieto- ja viestintäteknologista osaamista kartoitettiin laitteisiin, sovelluksiin, sosiaalisen median palveluihin ja tiedonhakuun sekä digineuvontaan liittyvissä kysymyksissä.

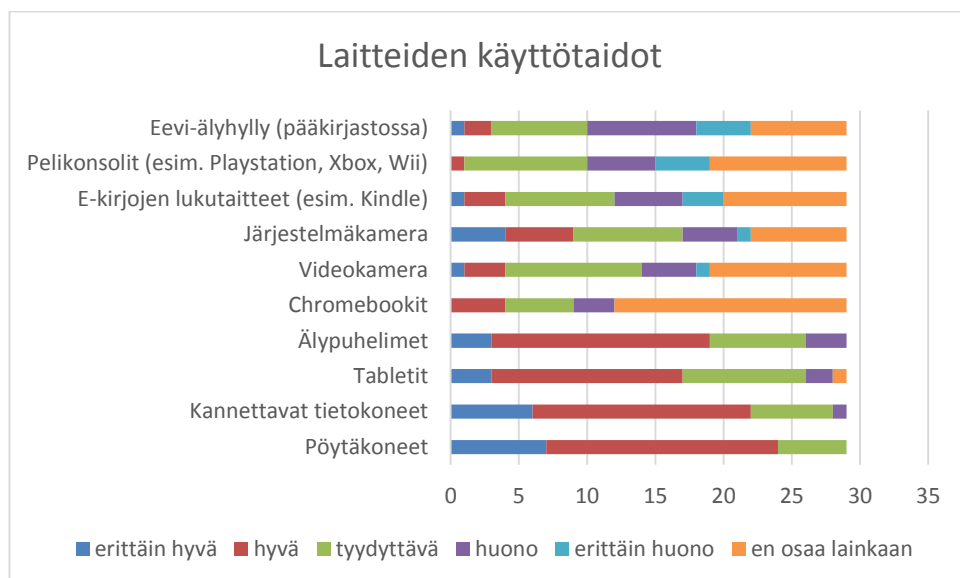
4.61 Laitteiden käyttötaidot

Laitteiden osalta kirjastoammattilaiset kokivat hallitsevansa parhaiten pöytäkoneiden, kannettavien tietokoneiden ja älypuhelimien käytön (kuvio 14). Tablettienkin suhteen yli puolet koki taitonsa joko erittäin hyväksi tai hyväksi. Pöytäkoneet hallittiin kaikista parhaiten, sillä niiden suhteen kukaan ei kokenut taitojaan tyydyttävää heikommiksi.

Osaaminen koettiin heikoimmaksi Chromebookien käytössä, jossa yli puolet kertoi osaavansa käytön huonosti tai ei lainkaan. Huonoiksi taidot koettiin usein myös

pelikonsolien, E-kirjojen lukulaitteiden, Eevi-älyhyllyn ja videokameran käytössä, joissa yli puolet koki taitonsa tyydyttävää heikommaksi. Pelikonsolien käyttö oli arvioitu keskimäärin kaikista heikommaksi.

Tulos on linjassa aiemmin mainittuun henkilökunnan arvioimaan heikompaan pelien tuntemukseen ja siihen, että pelikasvatusta ei koettu kovin tärkeäksi kirjaston toteuttaman mediakasvatuksen sisältönä. Pelit ovat toisaalta kuitenkin osa kirjaston kokoelmaa, jolloin voidaan ajatella, että niihinkin liittyvää osaamista tarvitaan, ellei laitteiden, niin ainakin sisältöjen ja ikärajojen tuntemisen suhteen. Laiteosastakin tarvitaan niissä toimipisteissä, joissa pelikonsoleita on asiakkaiden käytettävänä.

Kuvio 14. Laitteiden käyttötaidot

Tuloksia heikompien osaamisalueiden kohdalla voikin ainakin osittain selittää sillä, että kaikkia laitteita (esim. pelikonsolit ja Eevi-älyhylly) ei ole kaikissa toimipisteissä. E-kirjojen lukulaitteisiin tai videokameran käyttöönkään ei välttämättä työssä juuri törmää. Toisaalta tablettien käyttötaidot koettiin melko hyviksi, vaikka sama pätee kyselyn tekohetkellä niihinkin (kaikilla osastoilla tai toimipisteillä ei tabletteja käytössä.) Tätä eroa voi selittää vapaa-ajalla hankittu osaaminen.

Kirjaston lapsille ja nuorille suunnatun mediakasvatuksen kannalta henkilökunnan olisi hyvä hallita ainakin tablettien ja Chromebookien käyttö, sillä niitä voidaan tarvita varhaiskasvatuksen ja koulujen ryhmien kanssa. Porin kaupungin koulujen

oppilaille jaetaan omat Chromebookit 4.- ja 7.- luokalla. Oppilaiden repuissa mukana kulkevia laitteita voisi hyödyntää myös kirjasto-opetuksessa. Vaikka oppilaat ja opettajat osaavatkin laitteita käyttää, olisi myös ryhmien kanssa toimivilla kirjastoammattilaisilla oltava ainakin tyydyttävä osaamistaso ja käsitys näiden laitteiden erityispiirteistä. Tablettien osalta tilanne vaikutti paremmalta. Tässä kysymyksessä ei tosin yksilöity tablettien merkkiä ja käyttöjärjestelmää.

Ikäihmiset tarvitsevat nuorempia useammin apua laitteiden käytössä, mikä koskee sekä kirjaston laitteita että asiakkaiden omia laitteita. Ainakin digineuvontaan osallistuvilla olisi hyvä olla riittävä osaaminen tietokoneiden ohella erityyppisten ja -merkkisten mobiililaitteiden käytöstä.

4.62 Ohjelmistojen ja sovellusten käyttötaidot

Hyviksi tai erittäin hyviksi taidot koettiin useimmiten Aurora-kirjastojärjestelmän, kirjaston tietokantojen ja Android-käyttöjärjestelmän käyttämisessä. Näiden suhteen yli puolet vastaajista koki taitonsa hyviksi tai erittäin hyviksi.

Huonoiksi tai kokonaan puuttuviksi taidot koki hyvin suuri osa vastaajista taitto-ohjelmien, videoiden editoimisen, pilvipalveluiden hyödyntämisen ja QR-koodien käyttämisen suhteen. (Kuvio 15.) Näistä ainakin QR-koodien käyttäminen kytkeytyy mediakasvatussuunnitelmaan 7-luokkalaisten tiedonhankinnan opetukseen liittyen. Tähän liittyvä perehdyttäminen saattaisikin olla tarpeen ainakin niille, jotka ovat tekemisissä koululaisryhmien kanssa.

Kuvio 15: Ohjelmistojen ja sovellusten käyttötaidot

4.63 Sosiaaliseen mediaan liittyvä osaaminen

Sosiaalisen median välineistä tiedusteltiin, mitä palveluita kirjastoammattilaiset olivat käyttäneet vapaa-ajallaan, työssä tai molemmissa. Sekä töissä että vapaa-ajalla hyödynnettiin yleisimmin Facebookia (17 vastaajaa), blogeja (11 vastaajaa) ja Wikipediaa (20 vastaajaa). Tutuimpia palveluista olivat Wikipedia (vain 1 vastaa-

jista ei ollut käyttänyt), YouTube, WhatsApp ja Facebook, jotka olivat tuttuja kaikille 2–3 vastaajaa lukuun ottamatta.

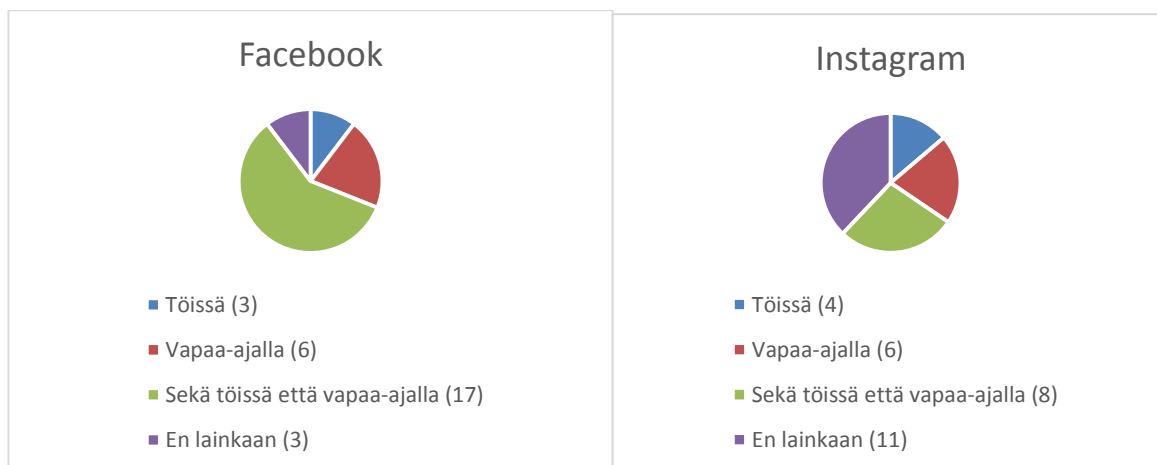
Vapaa-ajalla kirjastoammattilaiset käyttivät eniten WhatsAppia, Facebook Messengeriä, YouTubea ja Spotifya.

DNA:n vuonna 2017 tekemässä kyselytutkimuksessa 15–74 -vuotiaille suomalaisille kärkekolmikoksi päivittäisessä käytössä muodostui sama kolmikko, järjestyksessä Facebook (sisältäen Facebook Messengerin), WhatsApp ja YouTube. DNA:n kyselyssä 60% vastaajista käytti Facebookia vähintään kerran päivässä ja WhatsAppia puolet. YouTubea käytti päivittäin 26 % vastaajista ja Instagramia 25 %. (DNA 2017.)

Tämä tulos on samansuuntainen myös sen suhteen, mitkä sosiaalisen median verkostoitumissivustoista olivat käytetyimpiä maailmanlaajuisesti huhtikuussa 2018, sillä kolmen kärki maailmanlaajuisessa tutkimuksessa oli Facebook, YouTube ja WhatsApp, tässä järjestyksessä. Hieman WhatsAppin perässä oli Facebook Messenger. (We Are Social/Statista 2018.)

Lähes kaikille Porin kirjastossa työskenteleville kirjastoammattilaisille vieraita olivat Snapchat (24 ei-käyttäjää) ja Twitter (23 ei-käyttäjää). Työelämään liittyvistä välineistä vieraita lähes kaikille olivat Slideshare (23 ei-käyttäjää), Kahoot (21 ei-käyttäjää), Padlet (22 ei-käyttäjää), Prezi (22 ei-käyttäjää) ja Library Thing (26 ei-käyttäjää.) Ei-käyttäjää oli yli puolet vastaajista myös Vimeon (17), Goodreadsin (18) ja LinkedInin (17) kohdalla.

Porin kaupunginkirjaston käyttämät sosiaalisen median kanavat ovat Facebook ja Instagram. Kirjastolla on myös Youtube-tili, joka ei ole tällä hetkellä aktiivikäytössä. Kirjaston käyttämistä viestintäkanavista Facebook oli selvästi tutumpi vastaajille kuin Instagram. Facebookin ei-käyttäjää oli vain kolme, kun taas Instagramia ei ollut käyttänyt noin kolmasosa vastaajista (11). Vastaajista 20 ilmoitti hyödyntäneensä Facebookia töissä, Instagramin suhteen sama luku oli 12. Vaikuttaakin siltä, että kirjaston Instagram-tilillä on vähemmän päivittäjiä kuin Facebook-tilillä eli perehdyttämistä kenties tarvittaisiin Instagramin käyttöön (kuvio 16). Koska Facebookia käytettiin Instagramia enemmän vapaa-ajalla, saattaa olla, että vapaaajaltakin tuttuja välineitä on helpompi ottaa käyttöön töissäkin.

Kuvio 16. Facebookin ja Instagramin käyttäjät. (Kysymys: Mitä sosiaalisen median palveluita olet hyödyntänyt?)

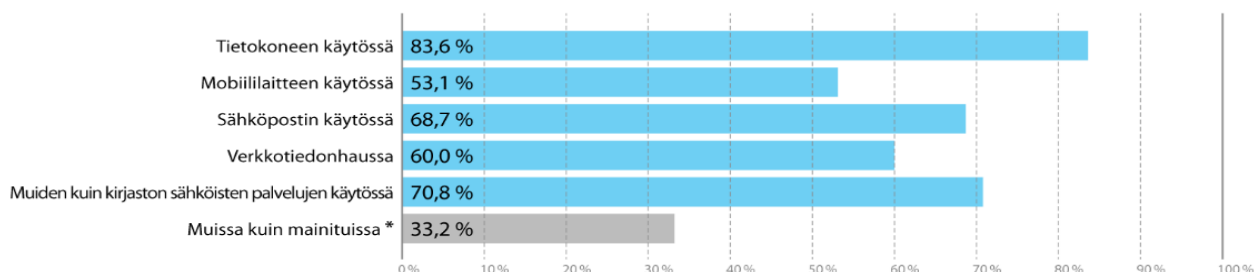
4.64 Digineuvonta

Digineuvonnalla tarkoitetaan tässä yhteydessä verkkopalveluiden ja laitteiden käyttöön liittyvää opastusta ja neuvontaa. Yleisille kirjastoille vuonna 2017 tehdyn digineuvontakyselyn mukaan kirjastojen asiakkaat kaipaavat eniten apua tietokoneen käytössä sekä muiden kuin kirjaston tarjoamien sähköisten palveluiden käytössä (kuvio 17). Apua kaivattiin myös sähköpostin käyttöön ja verkkotiedonhakuun. Nämä tulokset lienevät yleistettävissä myös Porin kirjaston asiakkaisiin. On kuitenkin huomioitava, että tulokset perustuvat kirjastolaisten (ei asiakkaiden itsensä antamiin) vastauksiin. On mahdollista, että asiakkailla on myös sellaisia tarpeita, joihin ei ehkä osata pyytää neuvoa.

Mikäli tarkastellaan näitä Yleisten kirjastojen neuvoston kyselyssä ilmitulleita yleisimpiä neuvonnan aihepiirejä suhteessa Porin kaupunginkirjaston osaamiskartoitukseen, vähintään perustaitoiseksi koettu osaaminen (arviointiasteikossa tyydyttävä tai parempi) henkilökunnalta löytyi lähes kaikilta vastaajilta (25 tai enemmän vastaajista) heidän oman arvionsa mukaan tietokoneisiin ja mobiililaitteisiin, sähköpostin käyttöön ja verkkotiedonhakuun liittyvässä neuvonnassa (kuvio 18). Muiden kuin kirjaston tuottamien digitaalisten palveluiden neuvonnassa samoihin lu-

kemiin arvioitiin verkkokirpputoreihin, verkkokauppoihin, verkkopankkeihin, viranomaisten ja kunnan verkkopalveluihin sekä lippujen ostamiseen liittyvä neuvonta.

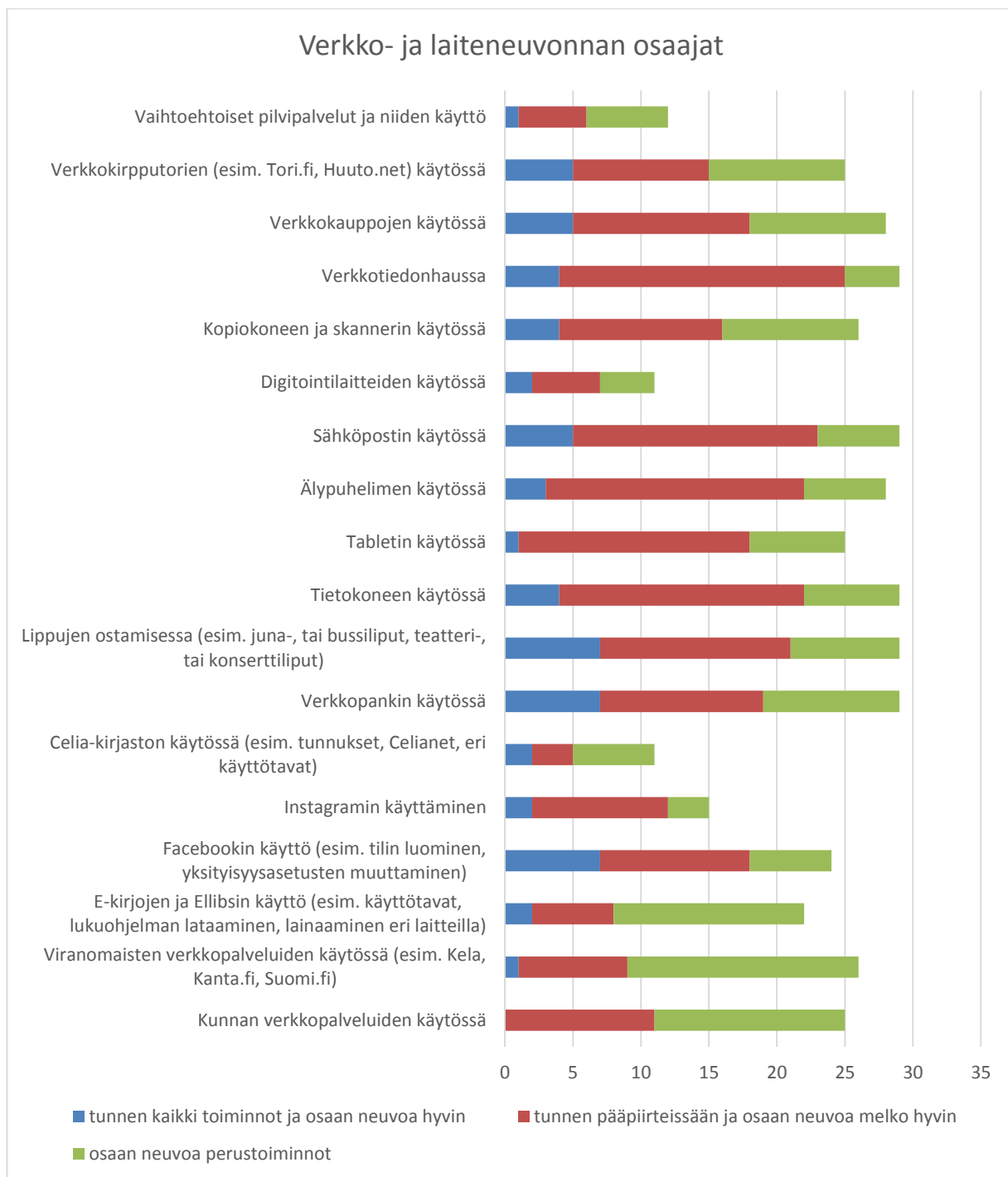
Missä asioissa kirjastojen asiakkaat kaipaavat apua?

* päivitys, sovellusten lataaminen, asetukset, tietoturva, verkkoyhteydet, haittaohjelmien poisto, sim-kortin asennus, digitointi, tulostus, skannaus, virustorjunta, ohjelmien käyttö – LAITTEIDEN PERUSKÄYTÖN ONGELMAT DOMINOIVAT

Kuvio 17. Kirjastojen asiakkaiden avuntarpeet digineuvonnassa. Lähde: Yleisten kirjastojen neuvoston digineuvontakysely 2017 (Litmanen-Peitsala & Autio 2017)

Sen sijaan yllättävä havainto oli se, että kirjaston omaan toimintaan selkeästi liittyvien palveluiden, kuten Celia-kirjaston ja e-kirjojen opastuksessa taidot arvioitiin edellä mainittuja heikommiksi. Celian digitaalisten palveluiden käytössä arvioi osaavansa neuvoa vähintään tyydyttävästi vain 11 vastaajaa. E-kirjojen osalta vähintään tyydyttäväksi taitonsa arvioi 22 vastaajaa, mutta heistä hyvin tai erittäin hyvin koki osaavansa vain kahdeksan vastaajaa. Vähiten osaajia oli digitoimiseen ja Instagramiin liittyvässä neuvonnassa. Facebookin osalta tilanne oli parempi. Pilvipalveluiden osalta vähintään tyydyttävät neuvontataidot oli alle puolella vastaajista.

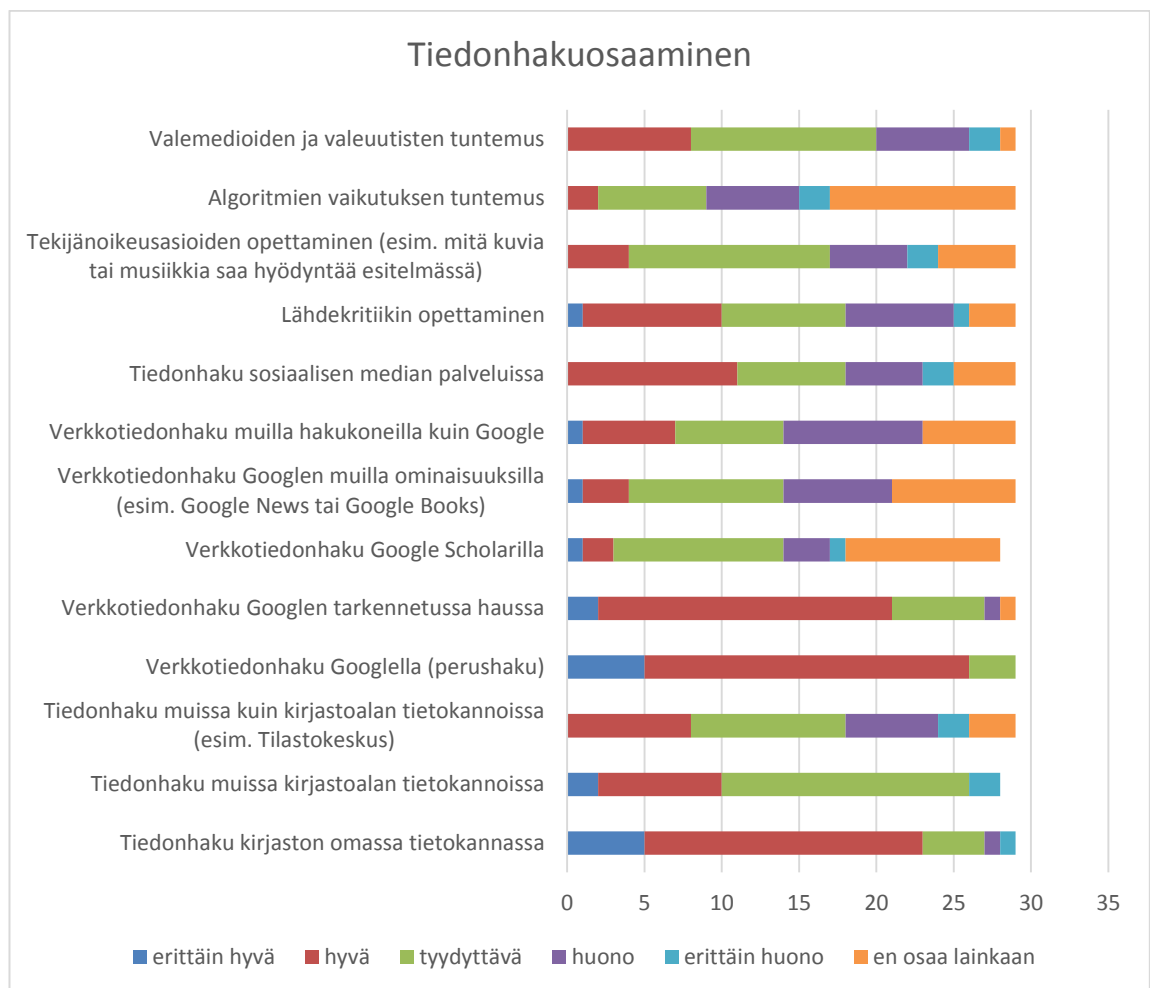

Kuvio 18. Verkko- ja laiteneuvonnan osaajat. Kaaviossa näkyvät vastaajat, jotka osaavat neuvoa kyseisissä asioissa vähintään perustasoisesti.

4.65 Tiedonhakuosaaminen

Tiedonhaun osalta kartoitettiin tiedonhakutaitoja eri välineillä ja eri ympäristöissä sekä informaatiolukutaitoon liittyviä asioita, kuten tekijänoikeudet, algoritmit ja valemediat (kuvio 19).

Kaikista positiivisimmin vastaajat kokivat osaavansa Googlen hakukoneella tehtävän tiedonhakemisen, jonka suurin osa vastaajista koki hallitsevansa hyvin. Samoin Googlen tarkennetussa haussa ja kirjaston omassa tietokannassa lähes kaikki vastaajat olivat arvioineet taitonsa hyväksi, eikä tyydyttävää heikompia arvioita ollut antanut kuin kaksi vastaajaa kummassakin kategoriassa. Googlen muut hakutypit sekä muut hakukoneet kuin Google jäivät heikommiksi. Kaikista vierainta oli algoritmien tuntemus.

Kuvio 19. Tiedonhakuosaaminen

Lisäksi tiedusteltiin avoimessa kysymyksessä, mitä hakukoneita vastaajat tiesivät edellisessä kysymyksessä mainittujen lisäksi. Kysymykseen oli vastannut 16 vastaajaa. Heistä kuusi mainitsi yhden hakukoneen ja kuusi useamman kuin yhden hakukoneen. Eniten mainintoja sai Bing (11), seuraavaksi eniten Yahoo (4). Duckduckgo ja Ecosia saivat molemmat kaksi mainintaa. Kerran mainittiin saksalainen Metager ja Wolfram, jolla otaksuttavasti tarkoitettiin WolframAlphaa.

Kaksi vastaajaa oli maininnut Altavistan. Vuonna 1995 aloittanut Altavista oli ensimmäisiä hakukoneita, mutta lopetti toimintansa vuonna 2013 (Broadley 2018). Kaksi vastauksista (Chrome ja Mozilla) olivat muita kuin hakukoneita. Chrome on Googlen selain ja Mozilla on Firefox-selaimen takana oleva yritys.

Avokysymykseen vastanneista kaiken kaikkiaan 13 tiesi ainakin yhden edelleen toiminnassa olevan hakukoneen. Yksi vastaaja ilmoitti, ettei tiedä Googlen lisäksi muita hakukoneita ja 13 henkilöä ei vastannut tähän kysymykseen lainkaan. Tästä voinee päätellä, että Googlen lisäksi muita hakukoneita ei ainakaan spontaanisti muisteta kovin hyvin eikä välttämättä myöskään käytetä.

Tulos on hivenen ristiriidassa sen suhteen, että suurin osa vastaajista arvioi verkkotiedonhakemisen opastustaitonsa melko hyväksi digineuvontaan liittyvässä kysymyksessä. Toisaalta suurin osa asiakkaiden tiedonhakutarpeista on melko helposti opastettavissa ja perustasoiseen tiedonhakuun usein riittääkin Google. Mikäli kirjastossa tulevaisuudessa sisällytetään tiedonhakuun syvällisempää tiedonha-kuosaamista, ryhmien kanssa toimivaa henkilökuntaa olisi hyvä kouluttaa syvällisempään verkkotiedonhakuun, hakutuloksiin vaikuttavien algoritmien toimintaperiaatteisiin ja vaihtoehtoihin hakukoneisiin liittyen.

5 TÄYDENNYSKOULUTUKSEN TARVE JA KIINNOSTAVUUS

Rasmus Ek (2017) tutki opinnäytetyössään kirjastoammattilaisten ammatillista identiteettiä ja koulutustason vaikutusta siihen. Yli 80 % ylemmän tai alemman korkeakoulututkinnon suorittaneista koki tarvitsevansa täydennyskoulutusta työssään. Koulutustasosta riippumatta vastaajat toivoivat koulutusta tietoteknisistä asioista, kuten uusista kirjastojärjestelmistä, digitaalisista peleistä, sosiaalisesta mediasta ja digitaalisista kirjastopalveluista. Koulutustoiveina tuotiin esille myös pedagoginen osaaminen, esiintymistaidot, nuorten kohtaaminen ja mediakasvatus.

Anu Sairasen (2010) Tampereen kaupunginkirjaston työntekijöille tekemissä haastatteluissa suurin osa haastateltavista koki, että mediakasvatuksen koulutukselle on tarvetta. Haastateltavat toivoivat koulutukselta mediakasvatukseen liittyvien käsitteiden avaamista, käytännönläheisyyttä ja kiinteää yhteyttä omaan työhön. Myös lähdekritiikki ja sosiaalinen media tulivat esille.

Sairasen (2010) haastateltavat uskoivat, että osa henkilökunnasta on kiinnostuneita koulutuksesta ja osa ei. Syiksi arveltiin, että uudet velvoitteet eivät innosta nykyisten työpaineiden lisäksi ja monet ovat jo leipääntyneitä koulutuksiin. Myös uuden oppimisen hankaluus otettiin esille.

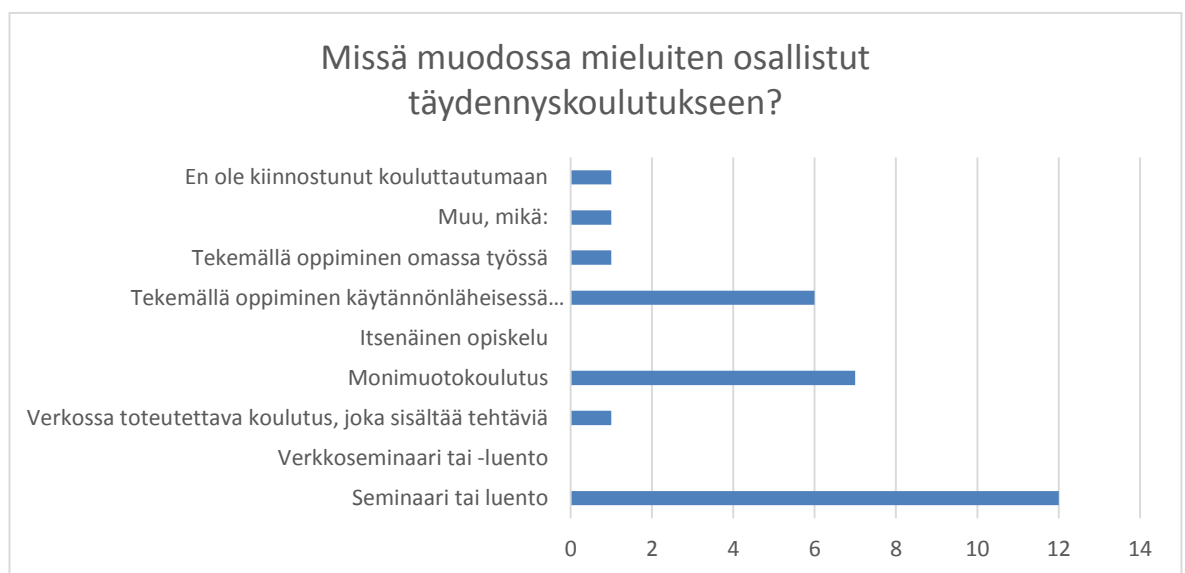
Yleisten kirjastojen neuvoston toteuttamassa digineuvontakyselyssä neuvonnan toteuttamisen haasteiksi kirjastoissa koettiin henkilöstöresurssien riittävyys, oma osaaminen, tietoturvan rajoitteet ja oman laitekannan suppeus. Kyselyn raportissa todetaan, että mikäli digineuvontaa halutaan jatkossa antaa laajamittaisemmin kirjastojen kautta, se tulisi huomioida esimerkiksi koulutustarjonnassa, laitteiden määrässä ja ajantasaisuudessa, henkilöstön määrässä ja tiloissa. (Litmanen-Peitsala & Autio 2017.)

Ratkaisuja voivat digineuvontakyselyn raportin mukaan olla myös hanketyöntekijät, harjoittelijat, vapaaehtoiset neuvojat, kiertävät neuvojat tai kunnan Yhteispalvelupiste (Litmanen-Peitsala & Autio 2017). Pysyvää, laajamittaista digineuvontaa ei toisaalta kannata perustaa pelkästään vaihtuvan työvoiman varaan, koska se vie

resursseja jatkuvan perehdytystarpeen ja vaihtuvien työntekijöiden mukana poistuvan osaamisen vuoksi.

Valtaosa Sairasen (2010) haastattelemista kirjastoammattilaisista oli sitä mieltä, että nykyisen henkilökunnan kouluttaminen olisi parempi vaihtoehto kuin kokonaan uuden, mediakasvatukseen perehtyneen henkilökunnan palkkaaminen. Nykyisen henkilökunnan kouluttamisen puolesta puhuneet sanoivat, että mediakasvatusta ei voi erottaa omaksi osakseen erilleen muusta kirjastotyöstä. Haastateltavien mukaan työnkuvan muutos on edessä joka tapauksessa ja siksi jokaisen työntekijän olisi hyvä ymmärtää jossain määrin, mistä mediakasvatuksessa ja medialukutaidossa on kyse.

Opinnäytetyöhöni liittyvässä kyselyssä kysyttiin henkilökunnan kiinnostuksia eri aihepiirien täydennyskoulutukseen (kuvio 21). Lisäksi kysyttiin, missä muodossa kirjastoammattilaiset mieluiten osallistuisivat koulutukseen (kuvio 20). Yleisesti voidaan todeta, että lähes kaikki vastaajat olivat kiinnostuneita koulutuksesta jossain muodossa. Vastaajista vain yksi ilmoitti, ettei ole lainkaan kiinnostunut koulutautumaan.

Kuvio 20. Kiinnostus eri koulutusmuotoja kohtaan

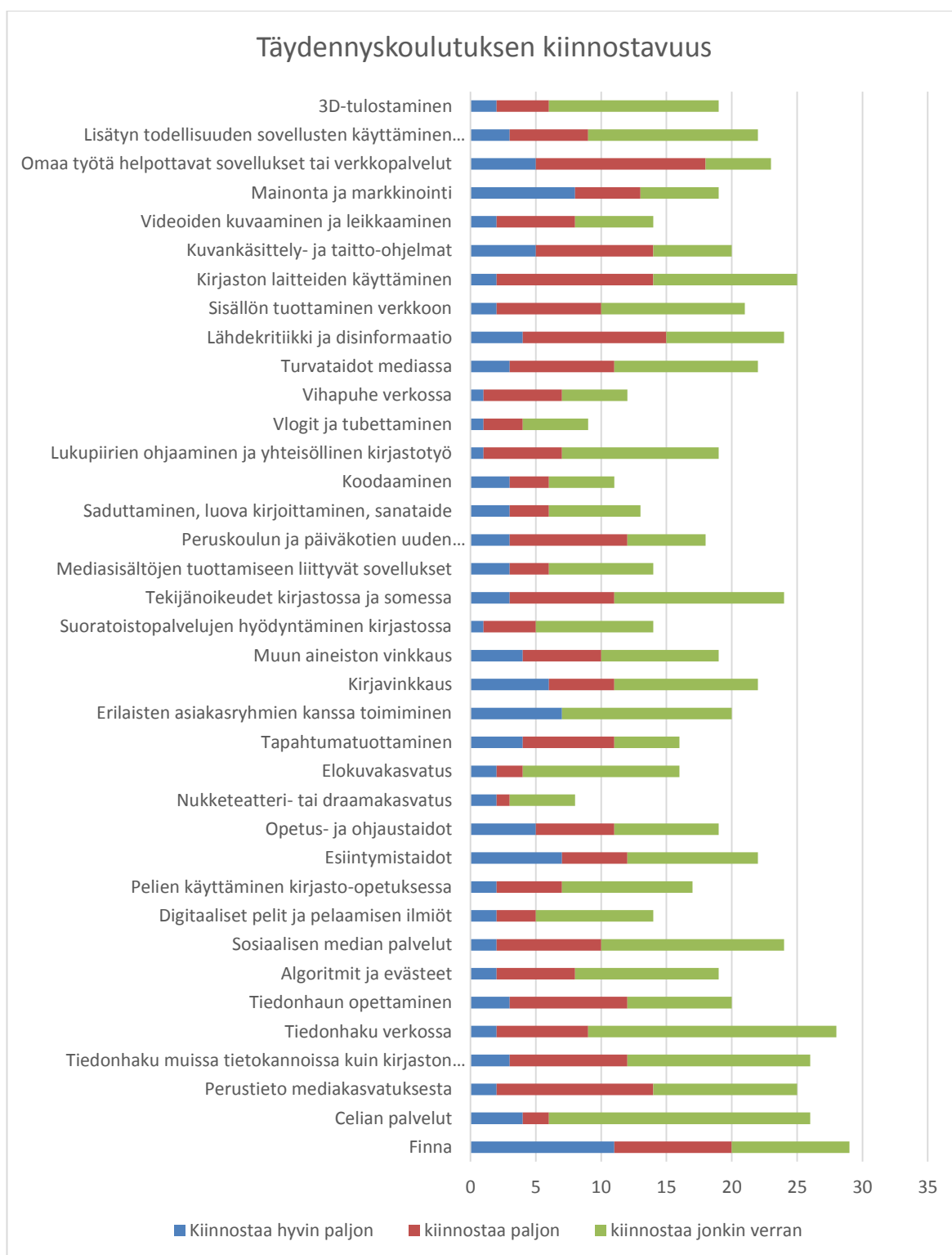
Lähes puolet (12) kannatti perinteistä seminaari- tai luentotyyppistä koulutusta. Myös monimuotokoulutus ja työpajatyypinen ("tekemällä oppiminen käytännönläheisessä koulutuksessa") kiinnostivat. Pelkästään verkossa toteutettavasta koulutuksesta oli kiinnostunut vain yksi vastaaja. Samoin yksi oli kiinnostunut tekemällä

oppimisesta omassa työssä. Itsenäinen opiskelu ja verkkoseminaari tai -luento ei saanut lainkaan kannatusta. Yksi vastaaja totesi avoimessa vastauksessa, että useampi koulutusmuodoista kiinnostaa häntä. Hedelmällisempää olisikin saattanut olla tämän kysymyksen tekeminen monivalintana, jossa olisi voinut valita useamman kiinnostavan vaihtoehdon tai asteikkokysymyksenä, jossa koulutusmuodot olisi pyydetty laittamaan järjestykseen kiinnostavuuden perusteella.

Täydennyskoulutuksen eri aihealueisiin liittyvää kysymystä tarkastelin sillä oletuksella, että hyvin paljon kiinnostuneet ja paljon kiinnostuneet olisivat todennäköisimpiä osallistujia mahdollisiin täydennyskoulutuksiin. Mikäli ajatellaan, että mielekäs koulutusryhmän koko olisi vähintään 10 osallistujaa, riittävästi kiinnostuneita näyttäisi löytyvän esimerkiksi Finnaan, mediakasvatuksen perustietoon, tiedonhakuun muissa kuin kirjaston tietokannoissa, omaa työtä helpottaviin sovelluksiin, markkinointiin, kuvankäsittelyyn ja taittoon, tiedonhaun opettamiseen, esiintymistaitoihin, opetustaitoihin, tapahtumatuottamiseen, kirjavinkkaukseen, tekijänoikeuksiin, varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen uudistuneisiin opetussuunnitelmiin, lähdekritiikkiin, mediaturvataitoihin sekä kirjaston laitteiden käyttötaitoihin liittyen.

Kun tarkasteluun otetaan mukaan kaikki, joita aihepiirit ovat kiinnostaneet hieman, paljon tai erittäin paljon, yhteenlaskettuna eniten kiinnostusta herättivät määrällisesti Finna, verkkotiedonhaku, Celian palvelut, perustieto mediakasvatuksesta, tiedonhaku muissa kuin kirjaston tietokannoissa ja kirjaston laitteiden käyttäminen.

Kiinnostus Finnaan liittyyneeseen siihen, että Porin kaupunginkirjasto on lähiaikoina siirtymässä Finnan järjestelmään. Kiinnostus Celian palveluihin ja verkkotiedonhaakuun saattaa liittyä koettuihin taitojen puutteeseen, joka näkyi taitoihin liittyvissä kysymyksissä Celian ja muihin kuin kirjaston tietokantoihin liittyvän tiedonhaun kohdalla sekä verkkotiedonhaussa vaihtoehtoisin hakukoneisiin liittyen. Kirjaston laitteisiin liittyvässä kysymyksessä oli joitakin laitteita, joita kaikki eivät kokeneet hallitsevansa kovin hyvin, mikä selittänee kiinnostusta laitteiden käyttöä kohtaan. Myös mediakasvatus on ajankohtainen paitsi kyselyn aihepiiriin, myös kirjastossa tehdyn mediakasvatussuunnitelman ja sen myötä monipuolistuvan mediakasvatuksen myötä. Digitaalisiin peleihin liittyvään koulutukseen osoitti kiinnostusta lähes puolet.

Kuvio 21. Täydennyskoulutuksen kiinnostavuus. Mukana vähintään jonkin verran kiinnostuneet

Yllättävän vähän kiinnostusta herätti sanataide, sadutus ja luova kirjoittaminen, jotka kuitenkin liittyvät kiinteästi tarinoihin ja kirjallisuuteen eli kirjaston perinteiseen ydintehtävään. Nukketeatteri tai draamakasvatus sai vielä vähemmän kiinnostusta

osakseen, vaikka kirjastossa jonkin verran nukketeatteriin liittyvää tarjontaa jo onkin.

Koska oma tuottaminen, luovuus ja yhteisöllinen toiminta ovat monilukutaidon opetuksessa keskeisiä, tämä puoli voisi näkyä kirjaston tapahtumatuotannossa enemmänkin. Täydennyskoulutukseen liittyvässä kysymyksessä havaittu kiinnostuksen puute voi liittyä siihen, että asiakkaiden omien taitojen tuottamiseen liittyvien taitojen ohjausta ei koettu kovin tärkeäksi mediakasvatuksen sisältöjen tärkeysjärjestykseen liittyneessä kysymyksessä. Toisaalta nukketeatteri tai sanataide voidaan kokea vaikeaksi, eikä sen toteuttamiseen ole niin paljoa kiinnostusta tästä syystä.

Porin kaupunginkirjaston mediakasvatussuunnitelmassa (Ame 2018, 18) on pohdittu keinoja mediakasvatusosaamisen tukemiseen Porin kaupunginkirjastossa. Mahdollisia toimintatapoja ovat esimerkiksi:

- yhteistyökumppanien tarjoamat ja kirjaston omat täydennyskoulutukset
- työpajojen ja tapahtumien järjestäminen yhteistyössä yhteistyökumppaneiden kanssa niin, että molemmat voivat oppia toisiltaan
- mentorointimalli (vähemmän ohjaustyötä tai vinkkausta tehnyt voi ensin seurata kokeneemman työtä ja tehdä ensimmäiset ohjauskerrat yhdessä kokeneemman työparin kanssa)
- osaamispankki, josta voi helposti nähdä, mitä osaamista kollegoilta löytyy
- työpareina ja tiimeissä työskenteleminen (hiljaisen tiedon leviäminen)
- arkisten kokemusten vaihtamisen helpottaminen eri osastojen ja toimipisteiden välillä
- työnvaihto ja osaamisen liikkuvuus toimipisteiden välillä

6. YHTEENVETO

Aiemmissa kirjastoammattilaisten mielipiteitä kartoittavissa tutkimuksissa (esim. Sallmén 2016, Sairanen 2010) on havaittu, että mediakasvatus ja medialukutaidon edistäminen koetaan kirjastoissa tärkeäksi. Mediakasvatus on myös viimeisen kymmenen vuoden sisällä kasvattanut merkitystään ja yleistynyt kirjastoissa. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että yhä useammalla kirjastolla on suunnitelma pedagogiseen toimintaan ja mediakasvatukseen.

Mediakasvatuksen ja kirjastopedagogiikan merkityksen kasvaminen myös alalle syntyneissä uusissa ammattinimikkeissä, kuten pedagoginen informaatikko ja kirjastopedagogi. On tärkeää, että mediakasvatuksen ja pedagogisen osaamisen painotusta tuodaan esille niin ammattinimikkeissä kuin alalla työskentelevien toimien kuvissa, sillä mikäli mediakasvatusta ei ole virallisesti määritelty kenenkään vastuulle, mediakasvatustoiminnan pitkäjänteistä suunnittelemista ja eteenpäin kehittämistä ei tapahdu. Mediakasvatus ei toisaalta voi olla vain yksittäisen työntekijän vastuulla, sillä se kytkeytyy yhä tiiviimmin kirjaston perustehtäviin.

Porin kaupunginkirjastossa työskentelevät ammattilaiset näkivät mediakasvatuksen yleisesti tärkeäksi. Kaikkein olennaisimpana kirjaston tehtävistä nähtiin perinteisen lukutaidon edistäminen. Hyvin tärkeiksi koettiin myös kirjastonkäytön ja kirjaston sisältöjen käyttötaitojen opetus, mediakriittisyys ja mediataitojen edistäminen, monilukutaidon edistäminen ja tiedonhaun opetus. Sen sijaan esimerkiksi pelikasvatuksen tai asiakkaiden omien taitojen tukeminen (esim. työpajat) ei nähty läheskään niin tärkeiksi mediakasvatuksen muodoiksi, vaikka näiden voisi ajatella olevan lähempänä mediakasvatuksen ydintehtäviä kuin esimerkiksi perinteisen lukutaidon edistäminen. Molemmat myös liittyvät monilukutaitoon, joka niin ikään koettiin tärkeäksi.

Tutkimustuloksissa voidaankin havaita yhtäältä se, että mediakasvatusta pidetään tärkeänä, mutta toisaalta suuren yleisön lailla kirjastoammattilaiset itsekkin näkevät kirjaston melko pitkälti perinteisen roolin eli lukemisen ja kirjojen kautta. Kirjalli-

suuden tuntemus oli huomattavasti parempi kuin vaikkapa pelien tai sarjakuvien tuntemus, vaikka nämäkin ovat jo melko pitkään kuuluneet kirjastojen valikoimaan. Positiivisena huomiona voidaan todeta, että kirjastoammattilaisilla on kiinnostusta täydennyskoulutukseen ja halua oppia uusia asioita, sillä vaikka moni arvioi esimerkiksi osaamisensa digitaalisiin peleihin liittyen heikoksi, noin puolet olivat kiinnostuneita peleihin liittyvästä täydennyskoulutuksesta. Eri koulutusmuotoihin liittyvässä kysymyksessä kaikki yhtä vastaajaa lukuun ottamatta olivat kiinnostuneita koulutuksesta jossakin muodossa. Eniten kannatusta saivat seminaari tai luento, käytännönläheinen työpajatyypinen koulutus ja monimuotokoulutus, joka voi sisältää sekä verkossa että paikan päällä toteutettavia osia.

Kysely antaa hyvän kuvan siitä, minkä tasoiseksi vastaajat kokevat mediakasvatukseen liittyvät taitonsa. Tulokset toimivat kartoituksena, jonka perusteella voidaan havaita joitakin ilmiöitä koettuun osaamiseen ja mediakasvatuksen eri osa-alueiden arvostukseen liittyen. Näitä tuloksia voidaan hyödyntää mediakasvatuksen ja henkilökunnan täydennyskoulutuksen suunnittelussa. Toisaalta pääosin määrällisenä tutkimuksena kysely ei pysty vastaamaan syihin havaittujen ilmiöiden takana. Mahdollinen jatkotutkimuksen aihe voisikin olla haastattelututkimus, jossa selvitettäisiin syitä ja näkemyksiä vastausten takana. Kyselyllä ei myöskään pystytä täysin selvittämään sitä, millaiset vastaajien taidot todellisuudessa ovat. On mahdollista, että ihminen kokee omat taitonsa todellista heikommiksi tai paremmiksi. Mikäli haluttaisiin tutkia taitojen ja omien arvioiden vastaavuutta, tätä voitaisiin tutkia käytännönläheisillä testeillä. Jos haluttaisiin saada kattava kuva esimerkiksi tiedonhakutaidoista, tätä voisi tutkia teettämällä henkilökunnalle konkreettisia tiedonhakutehtäviä sisältävän osaamiskartoituksen.

Kyselyssä selvisi myös se, että täydennyskoulutusta tarvitaan, jotta henkilökunta pystyy vastaamaan muuntuvan kirjastoalan edellytyksiin ja toteuttamaan mediakasvatussuunnitelmassa mainittuja asioita. Mediakasvatussuunnitelma on yksi tavoitteellisen mediakasvatustoiminnan työkalu, mutta se ei yksistään riitä. Kaikilla ryhmien kanssa toimivilla pitäisi olla mahdollisuus saada riittävä perehdytys suunniteltujen sisältöjen toteuttamiseen.

LÄHTEET

- Aallon harjalla vai virran vietävänä? Navigointia kehittyvässä viestintäympäristössä. 2013. [Verkkojulkaisu]. IFLA. [Viitattu 25.4.2018.] Saatavana: https://trends.ifla.org/files/trends/assets/ifla-trend-report_finnish.pdf
- Amee, A. 2018 Lukutaitoa laajemmin: Porin kaupunginkirjaston mediakasvatussuunnitelma. Pori: Porin kaupunginkirjasto.
- Broadley, C. 2018. Altavista: The Rise & Fall of the Early Search Engine. Learn how one of the web's biggest accidental success stories evolved. [Verkkootikeli]. Digital.com. [Viitattu 27.4.2018.] Saatavana: <https://digital.com/about/altavista/>
- Buckingham, D. 2003. Media Education: Literary, Learning and Contemporary Culture. Lontoo: Wiley
- Digitreenit - opettele digitaitoja omaan tahtiin. 2018. [Verkkosivu]. Yle.fi/oppiminen. [Viitattu 6.5.2018.] Saatavana: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2018/01/18/digitreenit-opettele-digitaitoja-omaan-tahtiin#&gid=0&pid=39-4568285a5c624fc1164>
- DNA. 2017. Share of daily users of selected social media platforms in Finland in 2017, by platform. Statista. [Viitattu 11.4.2018.] Saatavana: <https://www.statista.com/statistics/560262/share-of-social-media-platform-users-by-app-in-finland/>
- Edu.fi-opettajan verkkopalvelu. Laaja-alainen osaaminen. Opetushallitus. Päivitetty 25.7.2017. [Viitattu 13.4.2018]. Saatavana: http://www.edu.fi/yleissivistava_koulutus/laaja-alainen_osaaminen_ja_aihekokonaisuudet/laaja-alainen_osaaminen
- Ek, R. 2017. Teoriasta käytäntöön: Kirjastoammatillisen identiteetin erot ylemmän ja alemman korkeakoulututkinnon suorittaneiden välillä. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Liiketalouden yksikkö, kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 24.3.2018]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2017121120664>
- Finto. Suomalainen asiasanasto- ja ontologiapalvelu. Monilukutaito. [Viitattu 15.3.2018]. Saatavana: <https://finto.fi/tt/fi/page/t58>
- Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yleisistä kirjastoista ja opetus- ja

kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta. Hallituksen esitys HE 238/2016. Saatavana:

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_238+2016.aspx

Hannula, T. 2015. Varsinais-Suomen medialähetit -hankkeen alkukysely. Turku: Turun kaupunginkirjasto

Herkman, J. 2005. Audiovisuaalinen mediakulttuuri. Tampere: Vastapaino

Herkman, J. & Vainikka, E. 2012. Lukemisen tavat: Lukeminen sosiaalisen median aikakaudella. Tampere: Tampereen yliopisto. Saatavana:

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-8925-9>

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara P. 2003. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hokkanen, L. (Toim.) 2015. Sosiaalinen kirjasto. Helsinki: Avain

Holopainen, M. & Pulkkinen, P. 2012. Tilastolliset menetelmät. 5.-7. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy

IFLA Trend Report. [Verkkosivusto]. [Viitattu 10.4.2018]. Saatavana:

<https://trends.ifla.org/>

Joukkoviestintien päivätavoittavuus 2016. TNS Atlas Intermedia 2016 / Kantar TNS Oy. Joukkoviestintätilastot. Tilastokeskus. [Viitattu 28.4.2018]. Saatavana:

http://pxhopea2.stat.fi/sahkoiset_julkaisut/joukkoviestintatilasto/html/suom0000.htm

Kaartinen, T. (toim). 2015. Monilukutaito: Kaikki kaikessa. Tampereen yliopisto, Tampereen yliopiston normaalikoulu. Saatavana:

http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/98047/monilukutaito_kaikki_kairessa_2015.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Kallionpää, O. 2014a. Monilukutaidon opetus on ennen kaikkea uusien kirjoitustaitojen opetusta. [Verkkoartikkeli]. Kieliverkosto. [Viitattu 27.4.2018]. Saatavana:

<https://www.kieliverkosto.fi/fi/article/monilukutaidon-opetus-on-ennen-kaikkea-uusien-kirjoitustaitojen-opetusta>

Kallionpää, O. 2014b. Mitä on uusi kirjoittaminen? Uusien mediakirjoitustaitojen merkitys. Artikkel. Media & viestintä 37(4): 60-78. Saatavana:

<https://doi.org/10.23983/mv.62840>

Kirjastot ja media 2012: Selvitys mediakasvatuksen tilasta yleisissä kirjastoissa. 2012. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:23. Opetus- ja kulttuurimi-

nisteriö. [Verkkojulkaisu]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-148-0>

Kirjastot.fi. 2017. Kirjastopedagogi Ison Omenan kirjastoon. Ammattikalenteri / avoimia työpaikkoja. Työpaikka-ilmoitus, Espoon kirjasto. Saatavana: https://www.kirjastot.fi/ammattikalenteri/avoimia-tyopaikkoja/kirjastopedagogi-ison-omenan-kirjastoon-afdde?language_content_entity=fi

Kirjastot.fi. Ammattikalenteri / avoimet työpaikat. Seurattu aikavälillä 1.1.2018-27.4.2018. [Viitattu 27.4.2018]. Saatavana: https://www.kirjastot.fi/ammattikalenteri/avoimet_tyopaikat

Kupiainen, R. & Sintonen, S. 2009. Medialukutaidot, osallisuus, mediakasvatus. Helsinki: Helsinki University Press

Kupiainen, R., Kulju, P & Mäkinen, M. 2015. Mikä monilukutaito? Artikkeliteoksessa Kaartinen, T.(toim): Monilukutaito: Kaikki kaikessa. Tampere: Tampereen yliopiston normaalikoulu, Tampereen yliopistopaino Oy. Saatavana: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201510082343>

L 29.12.2016/1492. Laki yleisistä kirjastoista. Saatavana: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161492>

Lahtinen, S. 2014. Kirjastotyöntekijöiden mediataidot yleisissä kirjastoissa. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Liiketalouden yksikkö, kirjasto ja tietopalvelun koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 24.3.2018]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2014120418451>

Litmanen-Peitsala, P. & Autio, A.: Digineuvontakysely 2017, raportti. Yleisten kirjastojen neuvosto. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 10.4.2018]. <https://www.kirjastot.fi/sites/default/files/content/digineuvontakysely-ykn-2017.pdf>

Mediakasvatus yleisissä kirjastoissa. Suosituksia ja suuntaviivoja. 2014. Suomen kirjastoseura. Verkkojulkaisu. Saatavana: http://suomenkirjastoseura.fi/files/Mediakasvatus/mediakasvatus_koko%20julkaisu%20netiss%2024%202%202014.pdf

Mediakasvatusseura. 2015. Mediakasvatus pähkinänkuoressa. Mitä on mediakasvatus? Mitä ovat mediataidot? [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 10.4.2018]. Saatavana: http://www.mediakasvatus.fi/wp-content/uploads/2014/05/Mediakasvatus_pahkinankuoressa.pdf

Merilampi, R. 2014. Mediakasvatuksen perusteet. Helsinki: Avain ja BTJ Finland

- National Association for Media Literacy Education (NAMLE). Media Literacy Defined. [Verkkosivusto]. [Viitattu 27.4.2018]. Saatavana: <https://namle.net/publications/media-literacy-definitions/>
- Nettimaailman ymmärrystä lisäämässä. Eläkeliiton Netikäs-projekti. [Verkkosivu]. [Viitattu 6.5.2018]. Saatavana: <https://netikas.fi/about/>
- Nyyssölä, S. 2008. Mediakulttuuri oppimisympäristönä. Helsinki: Opetushallitus.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2010. Yleisten kirjastojen laatusuositus. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2010: 20. Saatavana: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-485-956-1>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2013. Hyvä medialukutaito. Suuntaviivat 2013-2016. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2013:11. [Verkojulkaisu]. [Viitattu 10.4.2018]. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Saatavana: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-218-0>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2017. Opetusministeri huolissaan lukutaidon heikkenemisestä: Kansallinen lukutaitofoorumi vastaamaan lukutaidon ja lukuinnon haasteeseen. Tiedote 31.10.2017. [Viitattu 10.5.2018]. Saatavana: http://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/kansallinen-lukutaitofoorumi-vastaamaan-lukutaidon-ja-lukuinnon-haasteeseen
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2018. Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen: neljä ratkaisua poikien ja tyttöjen osaamiserojen kasvun pysäyttämiseen. Tiedote 17.4. 2018. [Viitattu 11.5.2018]. Saatavana: http://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/nelja-ratkaisua-poikien-ja-tyttojen-osaamiserojen-kasvun-pysayttamiseen
- Porin kaupunki. 2016. Porin TVT-OPS 2016. [Viitattu 6.5.2018]. Saatavana: <https://peda.net/pori/perusopetus/opetus/tvt/pt2l>
- Räsänen, M. 2017. Visuaalisen kulttuurin laaja kenttä. Edu.fi – opettajan verkkopalvelu. Opetushallitus. Päivitetty 25.7.2017. [Viitattu 13.4.2018]. Saatavana: http://www.edu.fi/perusopetus/kuvataide/ops2016_tukimateriaalit/visuaalisen_kulttuurin_monilukutaito
- Sairanen, A. 2010. Mediakasvatus ja medialukutaito kirjastotyön muutoksessa. Tapaus: Tampereen kaupunginkirjasto. Tampere: Tampereen yliopisto, INFIM. Raportti (Tietoyhteiskunnan tilat ja sisällöt -projekti). Saatavana: <http://urn.fi/urn:isbn:978-951-44-8248-9>
- Sallmén, P. 2009. Mediakasvatusta vai mediasivistystä kirjastosta? Artikkel. Teoksessa Mediakasvatus kirjastossa (toim. Seppo Verho) Helsinki: BTJ Finland Oy

- Sallmén, P. 2016. Kirjasto mediakasvatuksen kolmantena tilana. Tampere: Tampereen yliopisto. Viestinnän, median ja teatterin yksikkö. Mediakasvatuksen pro gradu -tutkielma. [Viitattu 24.3.2018]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201609022205>
- Sanomalehtien liitto. 2018. Monipuolinen mediankäyttö vahvistaa nuorten lukutaitoa. Julkaistu 28.1.2018. [Viitattu 12.5.2018]. Saatavana: <https://www.sanomalehdet.fi/ajankohtaista/uutiset/monipuolinen-mediank%C3%A4ytt%C3%B6-vahvistaa-nuorten-lukutaitoa>
- Sirén, M., Leino, K. & Nissinen, K. 2018. Nuorten media-arki ja lukutaito: Pisa 2015. Tutkimusraportti. Jyväskylän yliopiston koulutuksen tutkimuslaitos & Sanomalehtien liitto. Saatavana: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:juu-201804091966>
- Suomen kustannusyhdistys. 2018. Kokonaismyynti milj. euroa, arvonlisäveroton nettomyynti julkaisumuodotain, painetut kirjat ja sähköiset julkaisut. Tilastot 2013-2017. Saatavana: <http://tilastointi.kustantajat.fi/PublicReporting/Yearly.aspx?specialReport=InANuShell&language=FIN>
- Suomen kirjastoseura. Mediakasvatus yleisissä kirjastoissa: suosituksia ja suunta- viivoja. Helsinki: Suomen kirjastoseura. [Viitattu 10.4.2018]. Saatavana: https://www.kirjastot.fi/sites/default/files/content/mediakasvatus_koko_julkaisu.pdf
- Suoranta, J., Kauppila, J., & Mäki-Ketelä, J. 2012. Näkökulmia informaatioyhteiskuntaan ja aikuisten mediakasvatukseen. Artikkel. Teoksessa J. Suoranta, J. Kauppila, H. Rekola, P. Salo ja M. Vanhalakka-Ruoho (toim.): Aikuiskasvatuksen risteysasemalla. Tampere: Itä-Suomen koulutus- ja kehittämisspalvelu Adunate
- Tampereen kaupunki. 2016. Monilukutaitoa ja lukuintoa kirjastosta: Varhaiskasvatuksen, perusopetuksen, toisen asteen ja kirjaston yhteistyösuunnitelma vuosille 2016-2019. Julkaistu 23.1.2016. Tampere: Tampereen kaupunki
- Tieteen termipankki. Kielitiede: monilukutaito. [Viitattu 13.04.2018]. Saatavana: <http://www.tieteentermipankki.fi/wiki/Kielitiede:monilukutaito>
- Tilastokeskus: Tilastojen ABC. [Verkkosivusto]. [Viitattu 24.3.2018]. Saatavilla: http://tilastokoulu.stat.fi/verkkokoulu_v2.xql?page_type=ketusivu&course_id=tkoulu_tlk
- Turun kaupunginkirjasto. 2015. Turun kaupunginkirjaston mediakasvatussuunnitelma. Julkaistu 17.7.2015. Saatavana:

<https://www.kirjastot.fi/sites/default/files/content/Turun%20kaupunginkirjaston%20mediakasvatussuunnitelma.pdf>

Verho, S.(toim.) 2009. Mediakasvatusta kirjastossa. Helsinki: BTJ Finland Oy

Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi

Virtuaaliammattikorkeakoulu. Kvantitatiivisen analyysin perusteet. Ylemmän AMK-tutkinnon metodifoorumi. [Viitattu 6.5.2018]. Saatavana:

<http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojaksot/0709019/1193463890749/1193464131489/1194289328583/1194289824724.html>

We Are Social. 2018. Most popular social network sites worldwide as of April 2018, ranked by number of active users (in millions). Statista. [Viitattu 28.4.2018]. Saatavana: <https://www.statista.com/statistics/272014/global-social-networks-ranked-by-number-of-users/>

100 mediakasvatusideaa: mediasivistys – media aikuisten ja ikääntyneiden elämässä. 2017. [Verkojulkaisu]. Mediakasvatusseura. [Viitattu 14.4.2018]. Saatavana: <http://www.mediakasvatus.fi/materiaali/100-mediakasvatusideaa-mediasivistys-media-aikuisten-ja-ikaantyneiden-elamassa/>

LIITTEET

Liite 1. Kyselylomake

Mediataitojen arviointikysely

1. Missä työtehtävässä toimit?

- ☐ Toimipisteestä vastaava (kirjastonjohtaja tai vastaava kirjastonhoitaja)
- ☐ Pääkirjaston osastosta vastaava (osastonjohtaja tai vastaava kirjastonhoitaja)
- ☐ Kirjastonhoitaja tai tietopalveluvirkailija
- ☐ Kirjastovirkailija
- ☐ Informaatikko
- ☒ Muu:

2. Missä työpisteessä työskentelet?

- ☐ Pääkirjastossa
- ☐ Lähikirjastossa
- ☐ Kirjastoautossa
- ☐ Useassa toimipisteessä

3. Minkä ikäinen olet?

- ☐ 20-24
- ☐ 25-29
- ☐ 30-34

- ☐ 35-39
- ☐ 40-44
- ☐ 45-49
- ☐ 50-54
- ☐ 55-59
- ☐ 60-64
- ☐ 65-69

4. Miten paljon työhösi sisältyy asiakaspalvelua?

- ☐ Päivittäin
- ☐ Useita kertoja viikossa
- ☐ Muutamia kertoja kuussa
- ☐ Noin kerran kuussa
- ☐ Satunnaisesti
- ☐ Ei lainkaan

5. Sisältyykö työhösi ryhmien kanssa työskentelyä? (voit valita useita vaihtoehtoja)

- ☐ Kyllä, lasten (alle kouluikäiset ja alakoululaiset) kanssa
- ☐ Kyllä, nuorten (13-18 v.) kanssa
- ☐ Kyllä, aikuisten (yli 18 v.) kanssa
- ☐ En työskentele lainkaan ryhmien kanssa

6. Jos vastasit edelliseen kyllä, miten usein keskimäärin pidät ohjattua sisältöä ryhmille? (Esim. vinkkaus, satutunti, lukupiiri, kirjasto-opastus, tablettiopiiri, tiedonhaun opettaminen)

- ☐ Noin 5 kertaa viikossa
- ☐ 2-4 kertaa viikossa
- ☐ Noin kerran viikossa
- ☐ Noin joka toinen viikko
- ☐ Kerran kuussa
- ☐ Harvemmin kuin kerran kuussa

7. Miten hyvin tunnet seuraavat aineistotyyppit?

	Erittäin hyvin	Melko hyvin	Melko huonosti	Erittäin huonosti	En lain- kaan
Kaunokirjallisuus	☐	☐	☐	☐	☐
Sarjakuvat	☐	☐	☐	☐	☐
Tietokirjallisuus	☐	☐	☐	☐	☐
Aikakauslehdet	☐	☐	☐	☐	☐
Sanomalehdet	☐	☐	☐	☐	☐
Musiikki	☐	☐	☐	☐	☐
Elokuvat ja sarjat	☐	☐	☐	☐	☐
Digitaaliset pelit	☐	☐	☐	☐	☐
Lautapelit	☐	☐	☐	☐	☐
Kirjaston omat digitaaliset aineistot (lehdet, kirjat)	☐	☐	☐	☐	☐
Muut digitaaliset aineistot (esim. Doria, Finna)	☐	☐	☐	☐	☐
Kirjablogit	☐	☐	☐	☐	☐

8. Minkä kirjallisuuden osa-alueen tunnet parhaiten? (Esim. lastenromaanit, kuvakirjat, nuortenromaanit, eri genret, runous...)

9. Miten tärkeänä pidät mediakasvatuksen eri osa-alueita kirjaston tekemässä mediakasvatustyössä?

	Erittäin tärkeää	Tärkeää	Melko tärkeää	Ei kovin tärkeää	Ei lainkaan tärkeää
Perinteisen lukutaidon edistäminen	☐	☐	☐	☐	☐
Monilukutaidon edistäminen (erilaiset tekstityypit, aineistotyytit)	☐	☐	☐	☐	☐
Mediakriittisyyden ja mediataitojen edistäminen	☐	☐	☐	☐	☐
Kirjaston ja sen sisältöjen käyttötaitojen opettaminen	☐	☐	☐	☐	☐
Välineiden tarjoaminen omatoimiseen käyttöön (esim. tietokoneet, tabletit, kirjaston järjestelmät)	☐	☐	☐	☐	☐
Tiedon jäsentäminen ja sisällön tuntemuksen tarjoaminen asiakkaille	☐	☐	☐	☐	☐
Ohjaus itseopiskeluun monipuolista sisältöä tarjoamalla, tuottamalla ja opastamalla	☐	☐	☐	☐	☐
Verkkopalveluiden ja laitteiden käytön opastus osana arjen asiakaspalvelua	☐	☐	☐	☐	☐
Verkkopalveluiden ja laitteiden käytön opastus erilaisissa tilaisuuksissa tai erillisenä palveluna (esim. tabletti, ulkopuolinen digineuvoja)	☐	☐	☐	☐	☐
Asiakkaiden omien sisältöjen tuottamiseen liittyvien taitojen tukeminen (esim. työpajat, kurssit)	☐	☐	☐	☐	☐

15. Mitä muita hakukoneita tunnet kuin Google?

16. Miten arvioisit taitojasi verkkopalveluihin ja laitteisiin liittyvässä neuvonnassa?

	tunnen kaikki toiminnot ja osaan neuvoa hyvin	tunnen pääpiir- teissään ja osaan neuvoa melko hyvin	osaan neuvoa perustoiminnot	tunnen hieman mutta en osaa neuvoa	en osaa neuvoa tässä asiassa
Kunnan verkkopalveluiden käytössä	☐	☐	☐	☐	☐
Viranomaisten verkkopalveluiden käytössä (esim. Kela, Kanta.fi, Suomi.fi)	☐	☐	☐	☐	☐
E-kirjojen ja Ellibsin käyttö (esim. käyttötavat, lukuohjelman lataaminen, lainaaminen eri laitteilla)	☐	☐	☐	☐	☐
Facebookin käyttö (esim. tilin luominen, yksityisyysasetusten muuttaminen)	☐	☐	☐	☐	☐
Instagramin käyttäminen	☐	☐	☐	☐	☐
Celia-kirjaston käytössä (esim. tunnukset,	☐	☐	☐	☐	☐

Celianet, eri käyttöta-
vat)

Verkkopankin käytössä	☐	☐	☐	☐	☐
Lippujen ostamisessa (esim. juna-, tai bussi- liput, teatteri-, tai kon- serttiliput)	☐	☐	☐	☐	☐
Tietokoneen käytössä	☐	☐	☐	☐	☐
Tabletin käytössä	☐	☐	☐	☐	☐
Älypuhelimien käytössä	☐	☐	☐	☐	☐
Sähköpostin käytössä	☐	☐	☐	☐	☐
Digitointilaitteiden käytössä	☐	☐	☐	☐	☐
Kopiokoneen ja skan- nerin käytössä	☐	☐	☐	☐	☐
Verkkotiedonhaussa	☐	☐	☐	☐	☐
Verkkokauppojen käy- tössä	☐	☐	☐	☐	☐
Verkkokirpputorien (esim. Tori.fi, Huu- to.net) käytössä	☐	☐	☐	☐	☐
Vaihtoehtoiset pilvi- palvelut ja niiden käyt- tö	☐	☐	☐	☐	☐

17. Mitä sosiaalisen median palveluita olet hyödyntänyt?

	Töissä	Vapaa-ajalla	Sekä töissä että vapaa-ajalla	En lainkaan
Facebook	☐	☐	☐	☐
Facebook Messenger	☐	☐	☐	☐
Skype	☐	☐	☐	☐
Snapchat	☐	☐	☐	☐
Instagram	☐	☐	☐	☐
Twitter	☐	☐	☐	☐
Blogit	☐	☐	☐	☐

Whatsapp	☐	☐	☐	☐
Pinterest	☐	☐	☐	☐
Youtube	☐	☐	☐	☐
Spotify	☐	☐	☐	☐
Slideshare	☐	☐	☐	☐
Prezi	☐	☐	☐	☐
Vimeo	☐	☐	☐	☐
LinkedIn	☐	☐	☐	☐
Wikipedia	☐	☐	☐	☐
Muut wikit	☐	☐	☐	☐
Goodreads	☐	☐	☐	☐
Library Thing	☐	☐	☐	☐
Kahoot	☐	☐	☐	☐
Padlet	☐	☐	☐	☐

18. Oletko käyttänyt muita sosiaalisen median palveluita? Jos niin mitä?

19. Mihin seuraavista teemoista haluaisit perehtyä paremmin tai saada täydennyskoulutusta?

	Kiinnostaa hyvin pal- jon	kiinnostaa paljon	kiinnostaa jonkin verran	ei kiin- nosta juurikaan	ei kiin- nosta lainkaan
Finna	☐	☐	☐	☐	☐
Celian palvelut	☐	☐	☐	☐	☐
Perustieto mediakasvatuksesta	☐	☐	☐	☐	☐
Tiedonhaku muissa tietokan- noissa kuin kirjaston omassa	☐	☐	☐	☐	☐
Tiedonhaku verkossa (esim. vaihtoehtoiset hakukoneet)	☐	☐	☐	☐	☐
Tiedonhaun opettaminen	☐	☐	☐	☐	☐
Algoritmit ja evästeet	☐	☐	☐	☐	☐
Sosiaalisen median palvelut	☐	☐	☐	☐	☐
Digitaaliset pelit ja pelaamisen ilmiöt	☐	☐	☐	☐	☐
Pelien käyttäminen kirjasto- opetuksessa	☐	☐	☐	☐	☐
Esiintymistaidot	☐	☐	☐	☐	☐
Opetus- ja ohjaustaidot	☐	☐	☐	☐	☐
Nukketeatteri- tai draamakas- vatus	☐	☐	☐	☐	☐
Elokuvakasvatus	☐	☐	☐	☐	☐
Tapahtumatuottaminen	☐	☐	☐	☐	☐
Erilaisten asiakasryhmien kanssa toimiminen (esimerkik- si mielenterveyskuntoutujat, muistisairaat)	☐	☐	☐	☐	☐
Kirjavinkkaus	☐	☐	☐	☐	☐
Muun aineiston vinkkaus	☐	☐	☐	☐	☐
Suoratoistopalvelujen hyödyn- täminen kirjastossa (esim. Viddla)	☐	☐	☐	☐	☐
Tekijänoikeudet kirjastossa ja somessa	☐	☐	☐	☐	☐

Mediasisältöjen tuottamiseen liittyvät sovellukset (esim. animaatio, musiikin tai sarjakuvien tekeminen)	☐	☐	☐	☐	☐
Peruskoulun ja päiväkotien uudistuneen opetussuunnitelman painopisteet ja vaikutus niiden kanssa tehtävään työhön	☐	☐	☐	☐	☐
Saduttaminen, luova kirjoittaminen, sanataide	☐	☐	☐	☐	☐
Koodaaminen	☐	☐	☐	☐	☐
Lukupiirien ohjaaminen ja muu yhteisöllinen kirjastotyö	☐	☐	☐	☐	☐
Vlogit ja tubettaminen	☐	☐	☐	☐	☐
Vihapuhe verkossa	☐	☐	☐	☐	☐
Turvataidot mediassa	☐	☐	☐	☐	☐
Lähdekritiikki ja disinformaatio	☐	☐	☐	☐	☐
Sisällön tuottaminen verkkoon	☐	☐	☐	☐	☐
Kirjaston laitteiden käyttäminen (esim. tabletit)	☐	☐	☐	☐	☐
Kuvankäsittely- ja taitto-ohjelmat	☐	☐	☐	☐	☐
Videoiden kuvaaminen ja leikkaaminen (esim. kirjavinkivideoiden teko)	☐	☐	☐	☐	☐
Mainonta ja markkinointi	☐	☐	☐	☐	☐
Omaa työtä helpottavat sovellukset tai verkkopalvelut	☐	☐	☐	☐	☐
Lisätyn todellisuuden sovellusten käyttäminen kirjastossa	☐	☐	☐	☐	☐
3D-tulostaminen	☐	☐	☐	☐	☐
- muu, mikä: <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐	☐

20. Missä muodossa mieluiten osallistut täydennyskoulutukseen? *

- ☐ Seminaari tai luento
- ☐ Verkkoseminaari tai -luento
- ☐ Verkossa toteutettava koulutus, joka sisältää käytännöllisiä tehtäviä
- ☐ Monimuotokoulutus (esimerkiksi seminaari ja lisänä verkkomateriaalia tai sähköisesti toteutettavia tehtäviä)
- ☐ Itsenäinen opiskelu
- ☐ Tekemällä oppiminen käytännönläheisessä koulutuksessa
- ☐ Tekemällä oppiminen omassa työssä
- ☐ Muu, mikä:
- ☐ En ole kiinnostunut kouluttautumaan

21. Kiitos vastauksista! Jos sinua saa lisäksi haastatella, voit jättää yhteystietosi tähän.

Etunimi

Sukunimi

Matkapuhelin

Sähköposti